

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Kehitys

Utveckling LOKAKUU 3.2023

Tekoäly luo
mahdollisuuksia

Humanitaarinen
työ – politiikan
peliväline?

Rilli Lappalainen
hallitsee
systemin



EU HAKEE PAIKKAANSA

Global Gateway on Euroopan unionin vastaus
globaalissa etelässä käytävään kilpailuun
poliittisesta ja taloudellisesta vaikutusvallasta.

Tehdäänkö kaupat?

Kesällä 2015 pääsin seuraamaan Tansanian silloisen presidentin **Jakaya Kikweten** Suomen-vierailua. Kikwete seurueineen tutustui tuolloin muun muassa Vuosaaren satamaan ja Aalto-yliopiston innovaatiotoimintaan. Kun toimittajat tiedotustilaisuudessa kysivät presidentti Kikweteltä, mitä hän toivoo Suomelta, tuli vastaus kiertelemättä: kaupaa ja investointeja.

SAMULI SIIRALA

Kikweten vastaus nousee mieleeni aika ajoin; onhan Tansania yksi Suomen pitkäaikaisista kehitys yhteistyön kumppanimaista. Kuulin vastauksessa halun tasa-arvoisesta, kumpaakin maata hyödyttävästä kumppanuudesta. Ja juuri tästä on kyse, kun kehitys yhteistyössä päästään tavoitteeseensa. Se käy tarpeettomaksi, ja yhteistyötä jatketaan muilla tavoin – kuten kaupaa käyden.

EUROOPAN unionin Global Gateway -aloitteen tavoitteena on saada liikkeelle 300 miljardin euron investoinnit lähivuosina globaalin etelän kehittämiseksi. Kyse on infrastruktuurihankkeista, kuten digitaali-, energia- ja liikenneyhteyksistä. Lisäksi tarkoitus on kehittää terveydenhuolto-, koulutus- ja tutkimusjärjestelmiä kehittyvissä maissa.

Puolet Global Gatewayn rahoituksesta suuntautuu Afrikan maihin, toinen puoli Aasiaan ja Latinalaiseen Amerikkaan. Aloite yhdistää EU-instituutioiden, jäsenmaiden, eurooppalaisten kehityspankkien ja yritysten rahoitusta. Myös suomalaiset yritykset voivat pyrkiä mukaan Global Gateway -hankkeisiin.

Hallitusohjelma kääntää sekin katsetta kohti yksityis-sektoria. Kun kehitys yhteistyön rahoitusta vähennetään seuraavina vuosina, pyrkii hallitus samalla lisäämään kotimaisten yritysten osuutta kehitys yhteistyössä ja kehitys sijoituksissa. Suomalaisosaamista halutaan hyödynnettävän nykyistä enemmän esimerkiksi kestävän metsätalouden hankkeissa.

TÄSSÄ numerossa on asiaa paitsi EU:n pyrkimyksistä globaalissa etelässä, myös siitä mitä EU-vaikuttaminen vaatii. Lisäksi puhumme humanitaarisesta avusta ja kysymyksistä, joiden äärelle avun antajat joutuvat.

Humanitaarisen avun tarve jatkaa kasvuaan, samoin pakolaisten määrä. YK:n mukaan 360 miljoonaa ihmistä tarvitsee humanitaarista apua, mikä on lähes kolmanneksen enemmän kuin viime vuonna. Yli 110 miljoonaa ihmistä on joutunut jättämään kotinsa, ja 260 miljoonaa ihmistä näkee nälkää. Läheskään kaikkeen hätään vastamiseen YK ei saa riittävästi rahoitusta.

Pitkittyneiden konfliktien ja Venäjän hyökkäyssodan seurausten lisäksi pakolaisten kasvavaa määrää selittää ilmastokriisi. Ilmastomuutos ja sen seurauksiin vastaminen ovat olennainen osa kehitys yhteistyötä. Suomen tuella on esimerkiksi kehitetty sää- ja varoituspalveluita, vahvistettu ruokajärjestelmiä ja veden saatavuutta sekä edistetty uusiutuvan energian käyttöä.

Siihen, että omaa kotiseutua ei pakon edessä tarvitse jättää, on mahdollista vaikuttaa. Kun joudutaan turvautumaan humanitaariseen apuun, ei onnistu enää kaupan käyntikään.

PS. Tuleehan sinulle jo Kehitys-lehden uutiskirje? Vinkkaamme siinä jutuista, joita ei ole painetussa lehdessä. Voit tilata uutiskirjeen verkossa kehityslehti.fi.

Artiklar i det här numret finns också på svenska på Kehitys – Utvecklings webbplats kehityslehti.fi.

HANNA PÄIVÄRINTA
tiedottaja

SEPPÖ SUOMELA

Terveyskriisi koettelee Amazonasin alueen alkuperäiskansoja

Aldeia Cipian kylässä asuvat dessanat tukeutuvat pienissä vaivoissaan paikallisiin yrteihin. Vakavissa taudeissa he hakevat apua osavaltion pääkaupungista Manauksesta. Kuvassa **Francis Filho Prado Vaz** metsästää pienriistaa.

LUE JUTTU SIVULTA 20.

Kehitys – Utveckling

Tilaukset, osoitteenmuutokset ja peruutukset

Verkossa kehityslehti.fi/tilaa-lehti/
Sähköpostitse kehitys.um@grano.fi
Puhelimitse tiistaisin ja torstaisin
klo 9–11/Grano Oy, 044 766 3126



Julkaisija Ulkoministeriö Viestintäosasto Kestävän kehityksen ja kaupan viestinnän yksikkö, PL 176, 00023 Valtioneuvosto

Toimitusneuvosto AD Teemu Heinilehto, viestintäjohtaja Mikko Koivumaa (pj.), apulaisosastopäällikkö Helena Airaksinen, viestintäpäällikkö Annett Victorero, kuvajournalisti Saara Mansikkamäki, toimittaja Janne Hopsu, asiantuntija Lyydia Kilpi, professori Anja Nygren, apulaisosastopäällikkö Juha Savolainen
Päätoimittaja Erja-Outi Heino, 029 535 1072, erja-outi.heino@gov.fi
Toimitussihteeri Tiina Kirkas, tiina.kirkas@gmail.com **Ulkoasu** Laura Ylikahri

Painatus Grano Oy ISSN 0787-041

Kannen kuva Daniel Beloumou

Lehden sisältöä lainattaessa on lähde mainittava.

Artikkelit edustavat kirjoittajiensa kantaa.

Neljä kertaa vuodessa ilmestyvä Kehitys – Utveckling on tilaajille maksuton.

Kehitys – Utveckling 4.2023 ilmestyy joulukuussa.

06

Maaailman makasiini

Kehitysyhteistyöhön valmistellaan leikkauksia.

10

Miten niin?

Millä tavalla maailman ruokaturva paranee? Järjestöjohtaja **Álvario Lario** vastaa.

11

Infografiikka

Nälkä vaivaa etenkin Afrikkaa.

12

EU hakee paikkaansa

Euroopan unioni pyrkii tiivistämään suhdettaan globaaliin etelään vastauksenaan Kiinan vallan kasvulle maailmassa.

18

Infografiikka

Euroopan unionin Global Gateway -aloite investoi Afrikkaan, Latinalaiseen Amerikkaan ja Aasiaan.

20

Amazonin dessanaheimon luona kylässä

Laiton kullankaivuu ja metsähakkuut ovat aiheuttaneet terveyskriisin Amazonin alueen alkuperäiskansojen suojelualueilla. Brasilian hallitus lupaa muutosta tilanteeseen.



SAMULI SIIRALA

SOFI LUNDIN



34

Ajankuva

Kajo Kejin kaupungin liepeillä Etelä-Sudanissa naiset ovat palanneet pakolaisuudesta entisille kotiseuduilleen ja ryhtyneet viljelemään kassavaa, kaalia, paprikkaa ja tomaattia. Tienesteilläään he kouluttavat lapsiaan.

PÄIVI ARONEN



25

Kolumni**Sasu Tarkoma**

Tekoäly on mahdollisuus myös kehittyvissä maissa.

26

Essee**Merit Hietanen**

Humanitaarinen työ on sekä politiikan työväline että puolueetonta avunantoa.

30

Miten hyödyntää luonnonvaroja reilusti?

Mosambikissa pohditaan, miten pohjoisrannikon maakaasu tuottaisi hyvinvointia myös paikallisyhteisöille.

44

Henkilö

Rilli Lappalaisen mielestä kestävässä kehityksessä tärkeintä on tuntee iso kuva.

48

Suomi tekee

Nepalissa lähes kaikki lapset käyvät koulua, mutta opetuksen laatua on varaa parantaa.

50

Vapaalla

Egyptiläisessä Wissa Wassefin mattokutomossa tehdään kangaspuilla taidetta.

52

Esittelyssä

Vuosina 1979–2004 suomalainen kansalaisyhteiskunta kukoisti meillä ja muualla, kuvaa **Risto Isomäki** tuoreessa tietokirjassaan.

54

Tuliaisat

Mikael Ashorn oppi Barbadosella, kuinka avun voi kohdentaa haavoittuville alueille.

55

Sarjakuva 5 kysymystä kehityksestä

Kehitys- yhteistyöhön valmistellaan leikkauksia

Hallitusohjelman mukaan Suomi edistää jatkossakin kestävästä kehityksestä, kuten köyhyyden vähentämistä ja perusoikeuksien toteutumista.

PETTERI ORPON (kok) hallitus on päättänyt vähentää varsinaisen kehitys-yhteistyön määrärahoja yli miljardi euroa vuosina 2024–2028. Käytännössä vähennys on hieman pienempi, sillä Ukrainan kehitysyhteistyöhön varataan yhteensä 232 miljoonaa euroa erillään muusta tuesta.

Laina- ja sijoitusmuotoista kehitys-yhteistyötä on tarkoitus vähentää neljän vuoden aikana yhteensä 240 miljoonaa euroa.

”Yleisellä tasolla hallitusohjelma mahdollistaa hallitun sopeuttamisen. Säästöjen käytännön toteutusta valmistellaan parhaillaan”, kertoo kehitys-yhteistyön hallinto- ja oikeusyksikön päällikkö **Ramses Malaty** ulkoministeriöstä.

Varsinaisen kehitys-yhteistyön määräraha on tänä vuonna 710 miljoonaa euroa. Malatyn mukaan säästöjen toteuttamista helpottaa se, että suunnitellut



ALEX KAMWERU/UM

Jeffrey Mugo (oik.) neuvoo John Gitumoa (vas.) ja Robert Karuhiuta (kesk.) Naro Morun tietotekniikkakeskuksessa Nyerin maakunnassa Keniassa. Suomi on tukenut Mugon koulutusta ja yrityksen perustamista.

leikkaukset toteutetaan portaittain. Suurimmat leikkaukset ajoittuvat hallituskauden loppupuolelle. Ensi vuonna on tarkoitus säästää kehitys-yhteistyöstä 118 miljoonaa euroa, minkä jälkeen summa nousee siten, että vuonna 2028 säästö olisi 283 miljoonaa euroa.

”Säästöissä pystytään näin ottamaan huomioon jo tehdyt sitoumukset”, Malaty huomauttaa.

Käytännössä tämä tarkoittaa Suomen rahoitussitoumuksia esimerkiksi YK-järjestöille.

Kansalaisjärjestöjen kehitys-yhteistyö keskiöön

Säästöjen aikataulu ei ole nyt yhtä nopea kuin vuonna 2015 toteutetuissa kehitys-yhteistyön leikkauksissa. Silloin jouduttiin jopa irtisanomaan sopimuksia kumppanimaiden ja järjestöjen kanssa.

Hallitusohjelman mukaan Suomi edistää jatkossakin kehityspolitiikalla

kestävää kehitystä, johon kuuluvat muun muassa köyhyyden vähentäminen ja perusoikeuksien toteutuminen.

”Myöhemmin tarkentuu, miten määrärahat jakautuvat eri painopisteisiin”, Ramses Malaty sanoo.

Hallitusohjelman mukaan säästöt kohdistuvat etenkin kahdenväliseen kehitys-yhteistyöhön.

Rahoituksen painopistettä siirretään kansalaisjärjestöjen kehitys-yhteistyöhön.

Hallitus aikoo myös lisätä suomalaisen yritysten hyödyntämistä kehitys-yhteistyössä ja kehityssiijoituksissa.

Ukrainasta tuli viime vuonna Suomen tuen suurin yksittäinen saaja. Hallitusohjelman mukaan maa on Suomen suurin kehitys-yhteistyön kohde myös alkaneella hallituskaudella.

MATTI REMES



EDGAR GUTIÉRREZ/SOPA/LK

Tigrayn osavaltiossa Pohjois-Etiopiassa kärsitään vuosien 2020–2022 sotimisen seurauksista. Humanitaarinen kriisi koettelee etenkin naisia ja lapsia, joista monet elävät yhä maan sisäisessä pakolaisuudessa.

3,3 miljardia

Lähes puolet maapallon väestöstä eli 3,3 miljardia ihmistä, elää maassa, joka käyttää enemmän julkisia varoja velkojen hoitokuluihin kuin kansalaisten koulutukseen tai terveydenhuoltoon.

Itsekkydestä kumpuava kulutusmyönteinen ahneus rikkoo veden kiertokulkua maapallolla.”

– PAAVI FRANCISCUS

Sodat ovat pitkittyneet

KONFLIKTIT ovat monimutkaistuneet ja pidentyneet, arvioi brittiläinen *The Economist* -lehti. Kun vielä vuonna 1985 sotaa käytiin keskimäärin 13 vuotta, vuonna 2021 keskiarvo oli noussut 20 vuoteen.

Sotia ovat pidentäneet muun muassa rankaisemattomuuden yleistyminen, ilmastonmuutoksen eteneminen sekä uskonnollisten ääriliikkeiden ja järjestäytyneen rikollisuuden nousu.

Vuoden 2022 verisintä sotaa käytiin Etiopiassa, jossa yli 100 000 ihmistä menetti henkensä. Toiseksi eniten kuolonuhreja, yli 81 000, oli Venäjän hyökkäyssodassa Ukrainassa, kertoo norjalainen PRIO-tutkimuslaitos.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMINEN JUMIUTUI

YK:N VUOSILLE 2015–2030 asettamat 17 kestävästä kehityksen tavoitetta ovat nyt tarkasteluvälillä puoleessavälissä, ja niiden edistyminen on selvästi aikataulustaan jäljessä. Yhdenkään tavoitteen ei enää uskota toteutuvan vuoteen 2030 mennessä, arvioidaan tuoreessa YK-raportissa.

Tavoitteiden saavuttaminen osoittautui vaikeaksi jo ensimmäisen viiden vuoden aikana. Vuonna 2015, kun tilastollinen seuranta käynnistettiin, maailma oli päässyt tavoitteisiin 64-prosenttisesti. Vuonna 2019 osuus oli kasvanut vasta 66 prosenttiin, eikä 67 prosentin raja ole rikkoutunut vuoteen 2022 mennessä.

Raportissa ennustetaan, että vain 18 prosenttia 169 alatavoitteesta saavutettaisiin maailmanlaajuisesti. Näihin kuuluvat muun muassa vastasyntyneiden ja alle 5-vuotiaiden lasten ehkäistävissä olevien kuolemien välttäminen sekä internetin ja pankkitilin käytön yleistyminen.

Viime vuosien hidastumista – tai pysähtymistä – selittävät koronaviruspandemia ja muut maailmanlaajuiset kriisit.

MAAILMAN VÄKILUVUN HUIPPU AIKAISTUU?

EARTH4ALL-tutkimusryhmä arvioi, että maailman väkiluku saattaa tällä vuosisadalla jäädä jopa alle yhdeksän miljardin. Väestön määrä kävisi huipussaan jo 2050-luvulla.

Laskelmat perustuvat oletukseen, jonka mukaan etenkin Saharan eteläpuolisen Afrikan väkirikkauden valtioiden nopea taloudellinen kehitys hidastaa väestönkasvua oletettua nopeammin.

Maailman väkiluku on nyt kahdeksan miljardia.

SIIRTOLAISUUDESTA SUUNNITELMALLISEMPAA

MAAILMANPANKIN vuosiraportin mukaan maailmassa on jo 184 miljoonaa ihmistä, jotka asuvat kotimaansa ulkopuolella.

Monet maat ovat samaan aikaan sekä lähtöettä vastaanottajamaita. Monimutkaista tilannetta helpottaisi muun muassa se, että lähtömaat tekisivät siirtolaisuudesta osan kehitysstrategiaansa muun muassa kouluttamalla lähtijöitä vastaanottavien maiden tarpeiden mukaisesti. Näin myös vastaanottajamaat hyötyisivät, kun ne pystyisivät valikoimaan itselleen sopivia tulijoita nykyistä tarkemmin.



MOHAMMED MOHAMMED/EYEVINE/LK

Terveydenhoitaja piteli aliravitun lapsen jalkaa Al-Sabeenin sairaalassa Jemenin pääkaupungissa Sanaassa heinäkuussa 2023.

YK leikkaa ruoka-apua miljoonilta

MAAILMAN ruokaohjelman WFP:n on vaikea löytää rahoitusta. Kansainvälisiin humanitaarisiin tarpeisiin vastaaminen maksaisi kuluvana vuonna noin 18,5 miljardia euroa, mutta WFP:llä on koossa vasta noin 4,5 miljardia euroa. Järjestö on jo leikannut apuaan 38 maahan. Ruokaa on jaettu aiempaa vähemmän muun muassa Afganistanissa, Syyriassa, Jemenissä ja Länsi-Afrikan maissa.



JOHAN PERSSON

Lampedusan turistisaarelle Italiaan on saapunut tänä vuonna aikaisempaa enemmän siirtolaisia. Valtaosa Välimeren ylittäjistä on lähtöisin Saharan eteläpuolisesta Afrikasta.

Jo 2 600 ihmistä menehtynyt tänä vuonna pyrkiessään Eurooppaan

Lähdön syitä ovat muun muassa konflikti, väkivalta, heikko taloudellinen tilanne ja ilmastonmuutoksen seuraukset kotimaassa.

AFRIKASTA ja Lähi-Idästä Eurooppaan tulevien siirtolaisten määrä on kasvussa. Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön IOM:n mukaan tänä vuonna elokuun loppuun mennessä heitä oli lähes 148 000.

”Näyttää siltä, että olemme ylittämässä viime vuoden luvun, joka oli 189 620”, kertoo IOM:n Suomen-toimiston johtaja **Tobias van Treeck**.

IOM:n luvut sisältävät muun muassa turvapaikanhakijoita ja taloudellisista syistä muuttavia. Suunnitelmallisesti työn tai opiskeluiden perässä Eurooppaan muuttavia ei näihin lukuihin lasketa.

Van Treeckin mukaan valtaosa siirtolaisista pyrkii Eurooppaan siksi, että tilanne kotimaassa ei ole kestävä. Lähdön taustalla voi olla esimerkiksi konflikti, väkivalta, heikko taloudellinen tilanne tai ilmastonmuutos. Eniten tulijoita on tänä vuonna Syyriasta, Nor-

sunluurannikolta, Guineasta, Egyptistä ja Bangladeshista.

IOM:n mukaan siirtolaisten yleisimmät reitit kulkevat Pohjois-Afrikasta Italiaan tai Espanjaan sekä Turkista Kreikkaan, Kyprokselle tai Bulgariaan.

Vaarallisia merimatkoja

Tobias van Treeck kertoo, että iso osa siirtolaisista tulee Eurooppaan salakuljettajien avustuksella. Matka on usein vaarallinen. IOM:n mukaan 2 656 ihmistä on kuollut tai kadonnut matkan aikana tänä vuonna.

”On huolestuttavaa, että salakuljettajat näyttävät välittävän enemmän omista tuloistaan kuin siirtolaisten turvallisuudesta. Veneet eivät usein ole edes merikelpoisia, ja ne ahdetaan täyteen ihmisiä.”

Van Treeck muistuttaa, että siirtolaisten reitit muuttuvat usein. Tällä hetkellä eniten käytetty reitti on Tunisiasta Välimeren yli Italiaan.

Euroopan unioni reagoi tilanteeseen heinäkuussa solmimalla Tunisian kanssa kumppanuussopimuksen. Kaikkiaan yli miljardin euron sopimuksessa 105 miljoonaa euroa kohdistettiin muuttoliikkeen hallintaan, kuten rajavalvonnan kehittämiseen, ihmiskuljetuksen torjumiseen ja siirtolaisten paluun organisointiin.

Muuttoliikkeen hallintaan ollaan puuttumassa myös EU:n sisällä, kertoo erityisasiantuntija **Saila Heinikoski** sisäministeriöstä.

”EU:ssa neuvotellaan turvapaikka- ja muuttoliikeuudistuksesta. Ideana on rakentaa nykyistä toimivampi ja yhtenäisempi järjestelmä, jossa ensimmäisten maahantulomaiden taakka ei olisi suhteeton. Tarkoitus on, että lainsäädäntö saataisiin hyväksytyä ennen ensi kesän europarlamenttivaaleja.”

HEIDI PELANDER

Kehitys-Salmisen blogi kertoo kehityksen kuumimmat puheenaiheet

1 TEKOÄLY tarjoilee stereotyyppisiä kliseitä eri maanosien ihmisistä. ChatGPT:n mukaan tyypillistä afrikkalaista ihmistä edustaa olkimajassa asuva nuori tyttö Amina. Tyypillistä aasialaista ihmistä edustaa puolestaan teknologiakonsultti Li Wei ja eteläamerikkalaista uskovaisten herkuttelija ja tanssinharrastaja María.

Lue blogitekstit verkossa kehityslehti.fi/kehitys-salminen

2 BOTSWANA saa jatkossa aiempaa suuremman osuuden timanttituloistaan: lähivuosina 30 prosenttia ja vuosikymmenen päästä puolet. Botswanassa toimiva hallinto ja vakaa toimintaympäristö auttoivat neuvotteluissa kumppanin kanssa, eikä maan tarvinnut taipua huonoon sopimukseen.

3 SALLIIKO islam kryptovaluuttojen käytön? Teologit ovat eri mieltä vastauksesta. Maissa, joissa on paljon islamuskoisia, niillä käydään kuitenkin paljon kauppaa. Innokkaimmin kryptovaluuttoja väestöön suhteutettuna käytetään Nigeriassa, Turkissa, Arabiemiraateissa ja Indonesiassa.



Ruokaturva paranee lisäämällä omaa tuotantoa

Globaalin etelän olisi kehitettävä ja monipuolistettava omaa ruoantuotantoaan. Se vaatii paljon kansainvälisiä ja paikallisia investointeja, sanoo Kansainvälisen maatalousrahaston IFADin johtaja Álvaro Lario.

Álvaro Lario, Venäjä on jälleen alkanut estää Ukrainan viljan pääsyä maailmanmarkkinoille. Joutuvatko tuontiviljasta riippuvaiset köyhät maat nyt Venäjän viljantuotannon armoille?

”Oman organisaationi suositus on, että näiden maiden tulisi olla nykyistä omavaraisempia, samaan tapaan kuin suuremmat taloudet ovat. Ylipäänsä olisi hyvä monipuolistaa viljelykasvien tuotantoa.

Muutokset edellyttävät paikallista omistajuutta. Olin vastikään Etelä-Sudanissa, jossa ainoastaan neljä prosenttia viljelykelpoisesta maasta on otettu käyttöön, vaikka edellytyksiä olisi paljon laajempaan tuotantoon.

Afrikan hallitukset sitoutuivat yli kymmenen vuotta sitten sijoittamaan kymmenen prosenttia bruttokansantuotteestaan maatalouteen. Ainoastaan Ruanda on päässyt lähelle tätä tavoitetta.”

Organisaatiosi tukee maaseudun pienviljelijöitä. Olisiko kustannustehokkaampaa tukea suurtiloja, jotka tuottavat ruokaa halvemmalla?

”Afrikan ja Aasian maissa 80 prosenttia ruoasta tuotetaan pientiloilla. Jos keskittyisimme ainoastaan ruokaa tuotta-

viin suuryrityksiin, millainen vaikutus sillä olisi näiden maiden maaseudulle ja kehitysnäkymille?

Myös pienviljelijät voivat osallistua globaaleihin ruoan arvoketjuihin, mutta se edellyttää investointeja. Tarvitaan erityisesti paikallisten osuuskuntien, kehityspankkien ja maatalouspankkien rahaa, jonka avulla parannetaan ruoan tuotantoa, energian ja veden saantia sekä jakeluketjuja.

Investoinnit antavat mahdollisuuden myös parantaa työllisyyttä ja vähentää muuttoliikkeitä. Nykyisin esimerkiksi Afrikassa 10–12 miljoonaa nuorta tulee vuosittain työmarkkinoille, mutta uusia työpaikkoja on vain 3–4 miljoonaa.”

YK on asettanut tavoitteeksi nälän kukistamisen vuoteen 2030 mennessä, mutta se ei tule onnistumaan. Olisiko tavoitetta siirrettävä reippaasti eteenpäin, esimerkiksi vuoteen 2100?

”On totta, että maailman nälkätilanne on nyt huonompi kuin mitä se oli ennen koronaviruspandemiaa. Ruokaturvaa ovat todennäköisesti heikentäneet koronapandemian lisäksi Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, erilaiset konfliktit ja äärimmäiset säätapaukumat.

Ennusteiden mukaan vuonna 2030 lähes 600 miljoonaa ihmistä yhä kärsii nälästä. Tavoitteen siirtäminen vuoteen 2100 on kiinnostava kysymys. Monella vanhalla teollisuusmaalla meni 100–150 vuotta siihen, että ne kehittivät nykyiset luotettavat ja omavaraisuutta tukevat ruokajärjestelmänsä.”

Jos voisit muuttaa yhden asian maailmassa, mikä se olisi?

”Haluaisin nähdä hauraissa valtioissa nykyistä vahvempia instituutioita. Maailmalla on esimerkkejä siitä, kuinka jotkut maat ovat nousseet köyhyydestä keskituloisten tai ylemmän keskitulon maiden joukkoon 40–50 vuodessa. Tämä matka alkaa hyvästä johtajuudesta, hallinnosta ja instituutioista.”

ÁLVARO LARIO

Työ Kansainvälisen maatalousrahaston IFADin johtaja vuodesta 2022

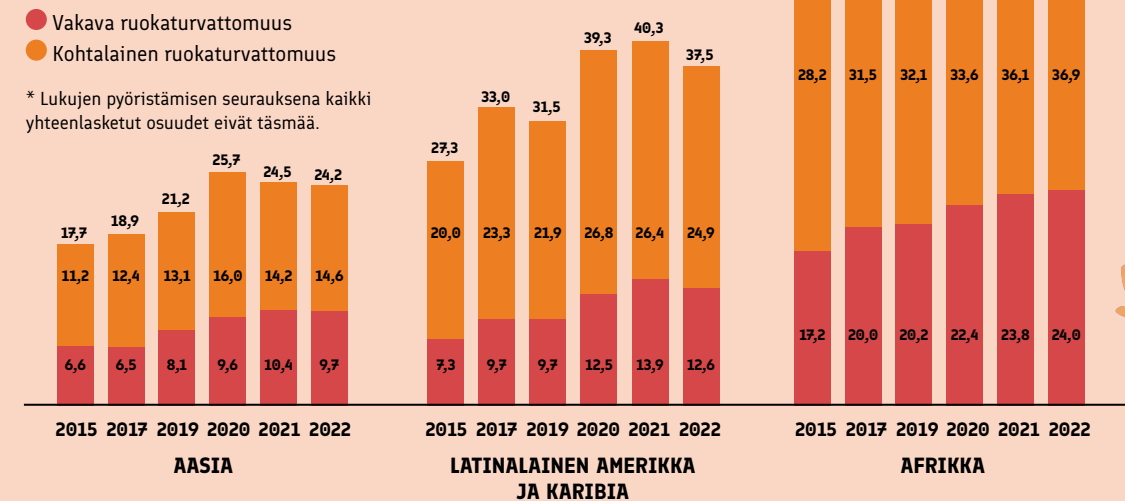
Ura Toiminut 20 vuoden ajan akateemisessa maailmassa, yksityisellä sektorilla, Maailmanpankissa ja YK:ssa erilaisissa tehtävissä

Koulutus Finanssitalouden tohtori Complutensen yliopistosta Madridista

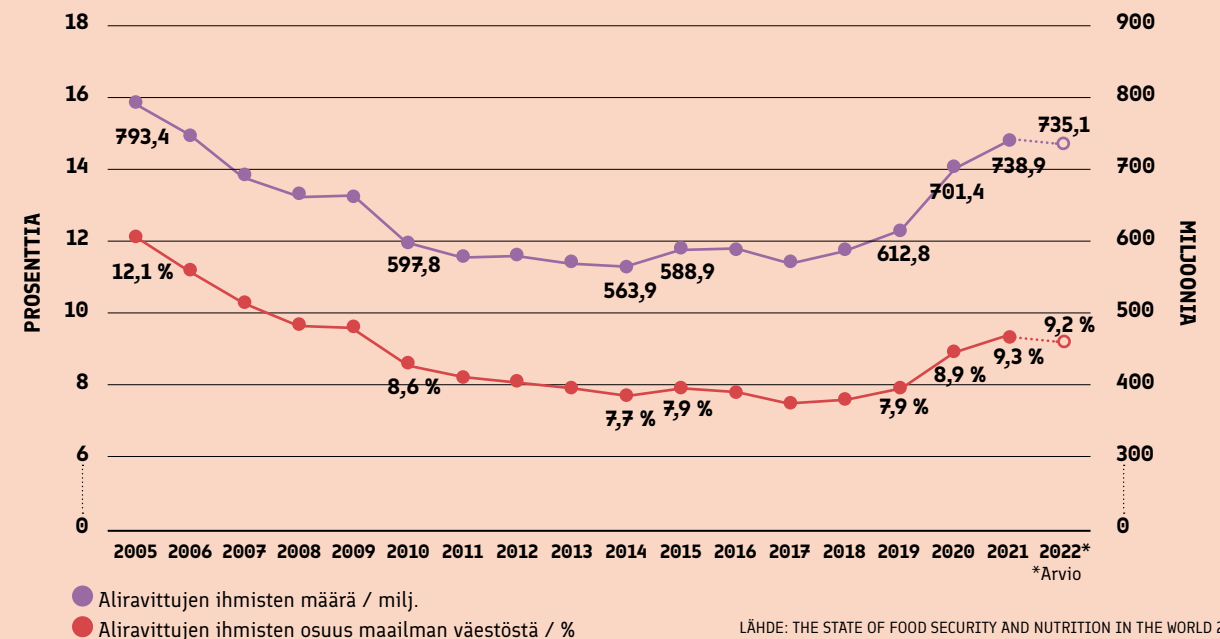
NÄLKÄ VAIVAA ETENKIN AFRIKKA

Aliravitsemus oli hyvää vauhtia vähenemässä maailmassa, kun koronaviruspandemia sulki työpaikat, hyydytti kaupan ja vei toimeentulon miljoonilta ihmisiltä. Afrikassa konfliktien ja sään ääri-ilmiöiden ohella Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on heikentänyt entisestään ruokaturvaa, kun energia ja lannoitteet ovat kallistuneet ja tuontivilja jäänyt Mustanmeren satamiin.

Kohtalaisesta ja/tai vakavasta ruokaturvattomuudesta kärsivien ihmisten osuus* väestöstä Afrikassa, Aasiassa sekä Latinalaisessa Amerikassa ja Karibialla vuosina 2015–2022



Nälkäisten ihmisten määrä ja osuus maailman väestöstä vuosina 2005–2022



LÄHDE: THE STATE OF FOOD SECURITY AND NUTRITION IN THE WORLD 2023. FAO, 2023.



EU HAKEE PAIKKAANSA

Euroopan unioni tarvitsee hyvät suhteet globaaliin etelään pysyäkseen mukana suurvaltojen välisessä kamppailussa. EU:n arvomaailma saattaa kuitenkin joutua koetukselle, kun kilpailu Kiinan kanssa kovenee.

Euroopan unionin digitalisointikomis-saari **Margrethe Vestager** keskusteli viime keväänä Nigerian hallituksen kanssa unionin tuoreesta Nigeriaan suuntautuvasta digihankkeesta. Tapaa-misen jälkeen hän kehui pikaviestipal-velu Twitterissä (nykyinen X) EU:n ja Nigerian yhteisiä tavoitteita demokraattisen ja ihmiskeskeisen hallinnon rakentamiseksi.

Vestagerin viesti oli verhoiltu näpätys Nigerian hallitukselle, jonka jäseniä oli muutamia kuukausia aiemmin matkustanut Pekingiin tutustumaan Kiinan autoritaarisen hallinnon luomaan sensuuri- ja seurantajärjestelmään.

Hienovarainen kädenvääntö EU:n ja Kiinan välillä on viime aikoina lisääntynyt. Jännitteet ovat kasvaneet erityisesti sen jälkeen, kun koronavi-ruspanemia sekoitti globaaleja tuotantoketjuja ja Venäjä aloitti hyökkäyssotansa Ukrainassa.

Sodan alettua EU katkaisi Venäjä-riippuvuuk-siaan kovalla kädellä. Tämän jälkeen se on alkanut

kiinnostua myös Kiina-suhteisiinsa liittyvistä riskeistä.

EU:n Kiina-pohdinnat ovat saaneet lisää vauhtia Yhdysvaltain tuoreesta kauppakiistasta Kiinan kanssa. Yhdysvallat on rajoittanut muun muassa siruteknologian vientiä sekä puolijohde- ja teko-älyinvestointeja Kiinaan. Kiina on vastavuoroisesti kertonut jarruttavansa vihreässä siirtymässä tarvittavien mineraalien myyntiä ulkomaille.

Kiinaa ei voi kytkeä täysin irti

EU:n Kiina-huolet nousevat esiin myös EU-yritys-ten vaikutusvaltaisen kattojärjestön toukokuussa julkaisemassa kauppapoliittisessa linjauksessa. BusinessEurope-järjestön mukaan EU:n tulisi jatkossa hajauttaa tuontiaan nykyistä enemmän, mutta samalla sen olisi pyrittävä pitämään yllä olemassa olevia kauppasuhteitaan. Unionissa toimiville yrityksille olisi erityisen tärkeää, että nykyinen kansainvälinen kauppajärjestelmä ei hajoaisi uudenlaisen protektionismin edessä, kun

esimerkiksi Yhdysvallat on alkanut tukea kotimaista tuotantoaan.

Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) kansainvälisen kaupan ja kauppapolitiikan vaikuttamistyötä johtava **Timo Vuori** ymmärtää, miksi BusinessEurope ei halua EU:n katkaisevan suhteitaan Kiinaan.

Hän muistuttaa, että Eurooppa on poikkeuksellisen haavoittuva talousalue, koska se joutuu tuomaan paljon raaka-aineita ja puolijalostettuja tuotteita muista maista.

”EU:n lähivuosinakin saatava esimerkiksi tärkeitä raaka-aineita ja mineraaleja Kiinasta sekä muista kehittyvistä maista. Siksi sen on järkevää säilyttää avoimuutta kauppasuhteissaan ja ylläpitää häiriötöntä raaka-aineiden saantia erilaisten kehitys- ja kauppakumppanuuksien avulla”, Vuori sanoo.

”Näin toimimalla me eurooppalaiset voimme varmistaa elintasomme ja tehdä yhteiskunnistamme ilmastoneutraaleja.”

EU:n valta on heikentynyt

BusinessEurope puhuu myös geopoliittisten riskien hallinnasta. Sen mukaan olisi tärkeää, että unioni myös jatkossa pyrkisi kaupan avulla sitomaan kauppakumppaninsa kansainväliseen yhteistyöhön ja monenkeskisten instituutioiden toimivuuteen.

Monenkeskiset instituutiot, kuten YK, Maailmanpankki, Kansainvälinen valuuttarahasto ja kansainväliset standardijärjestöt, ovat tärkeitä EU:lle, selittää Ulkopoliittisen instituutin tutkimusjohtaja **Mikael Wigell**, joka on tutkinut suurvaltopoliittikkaa ja geoekonomiaa.

”EU:n on vaikea sovittaa eri jäsenmaiden tavoitteita yhteen. Se ei kykene toimimaan yhtä strategisesti kuin muut suurvallat.”

– Mikael Wigell

”Kun kansainvälisten järjestöjen asema on viime vuosina heikentynyt, myös EU on menettänyt suhteellista valtaansa. Se ei ole pärjännyt Kiinalle ja Yhdysvalloille, jotka pystyvät toimimaan pitkälti myös yksinään. Esimerkiksi Kiina on alkanut ajaa omia teknisiä standardejaan.”

Wigellin mukaan EU on jäänyt jälkeensä etenkin teknologisessa kehityksessä. Sen tekemät investoinnit ovat olleet suhteellisen pieniä. Samaan aikaan Kiina ja Yhdysvallat ovat onnistuneet ostamaan eurooppalaisia teknologia-alan kasvuyrityksiä itselleen.

Wigell pitää EU:n heikkouksina myös suhteellisen heikkoa aseellista valtaa ja poliittista hajanaisuutta.

”EU:n on vaikea sovittaa eri jäsenmaiden tavoitteita yhteen. Se ei kykene toimimaan yhtä strategisesti kuin muut suurvallat.”

Maailma blokkiutuu

Mikael Wigellin mukaan EU heräsi etenkin Kiinan nousuun liian myöhään.

”EU:ssa – ja myös Yhdysvalloissa – oltiin naiiveja Kiinan suhteen. Kuviteltiin, että kun Kiina vaurastuu, se kasvaa sisään liberaaliin järjestelmään. Ei myöskään nähty, kuinka Kiina hankki globaalissa etelässä itselleen paljon poliittista vaikutusvaltaa.”

Länsimaissa valmistaudutaan nyt maailman kahtiajakoon Yhdysvaltain ja Kiinan johtamien liittoumien ympärille.

”EU:lle kahtiajako voi olla vaikea paikka. Se saattaa joutua väliinpuotoajan paikalle, kun teknologiasta tulee yhä tärkeämpää suurvaltakilpailussa. Pahimmillaan EU saattaa kokea Itävallan kohtalon, eli siitä tulee entinen suurvalta, jossa on kiva käydä turistina.”

Wigellin mukaan keskeistä on se, kumman liittouman suuntaan nykyiset globaalit etelän keski-suuret maat, kuten Intia, Etelä-Afrikka, Brasilia ja Indonesia, kääntyvät.

Tämä kehityskulku saattaa johtaa myös aidosti moninapaiseen maailmaan. European Council on Foreign Relations -ajatushautomon alkuvuodesta julkaisemassa kyselyssä suurin osa kiinalaisista, intialaisista, turkkilaisista ja venäläisistä vastaa-



jiista oli sitä mieltä, että kymmenen vuoden kuluttua länsiblokki on vain yksi liittouma usean muun suurvallan joukossa.

Tuli liittoumia kaksi tai enemmän, myös EU:lla on vielä mahdollisuuksia nousta merkittäväksi tekijäksi tulevaisuuden teknologiapainotteisessa maailmassa, sillä unionilla on houkutteleva markkina-alue ja merkittävä valuutta, Wigell sanoo.

”Paljon riippuu siitä, miten yhtenäisesti EU kykenee toimimaan.”

Global Gateway on vastaus Kiinalle

EU on jo herännyt suuremman yhtenäisyyden tarpeeseen. Koronaviruspandemian aikana se yhdisti jäsenmaidensa globaaleja toimia Team Europe -käsitteen alle ja on jatkanut toimintamallin käyttöä senkin jälkeen.

Tärkein EU:n uusi ase on kuitenkin nimeltään Global Gateway, joka sai alkunsa G7-ryhmän yhteisistä suunnitelmista Kiinan vaikutusvaltaa vastaan.

Global Gatewayn kautta ohjataan 300 miljardia euroa vuosina 2021–2027 globaalit etelän kehittämiseksi. Aloitte yhä EU-instituutioiden, jäsenmaiden, eurooppalaisten kehityspankkien ja yksityissektorin toimia Aasiassa, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa.

”Global Gateway on selvästikin vastine Kiinan Vyö ja tie -aloitteelle, jolla Kiina on erittäin menestyksellisesti sitonut kehittyviä maita itseensä”, Mikael Wigell sanoo.

Kiina on rakentanut vuonna 2013 käynnistämänsä Vyö ja tie -aloitteen avulla muun muassa satamia, pilvenpiirtäjiä, rautateitä, maanteitä, siltoja, lentoasemia, patoja ja energialaitoksia yli 150 maahan.

Wigellin mukaan hankkeissa mukana olleiden maiden riippuvuus Kiinasta on kasvanut. Niillä on muun muassa taipumus äänestää Kiinan tahdon mukaisesti kansainvälisissä järjestöissä, kuten YK:ssa.

”Esimerkiksi Etelä-Amerikassa ei enää tuomita Kiinan ihmisoikeusrikkomuksia samaan tapaan kuin ennen.”

Rakennushankkeita ”pehmeällä” lähestymistavalla

Vaikka Global Gateway on käytännössä vasta lähtökuopissaan, sille on jo suunniteltu suuri määrä lippulaivahankkeita, joiden takana on nimenomaisesti koko unioni eivätkä sen yksittäiset jäsenmaat.

Puolet rahasta suunnataan Afrikkaan, jossa EU on esimerkiksi rakentamassa nopeaa merikaapeliyhteyttä Pohjois-Afrikan yliopistoihin. Toinen puolisko jakautuu tasan Latinalaisen Amerikan ja Aasian kesken.

Hankkeissa painottuvat EU:n nykyisen kehitysyhteistyön toimialueet, kuten uusiutuva energia, digitalisointi, liikenneyhteydet, kestävät työpaikat, terveys ja koulutus.

Koko 300 miljardin euron budjetti ei ole vielä täysin koossa. Lisärahoitusta pyritään hankkimaan yksityiseltä sektorilta, joka myös toteuttaa suuren osan hankkeista.

”Global Gateway lisää pyrkimystä saada yrityksiä ja yksityistä rahaa mukaan kehitysyhteistyöhankkeisiin, vaikka se ei kehityspolitiikan painopisteitä muuttaisikaan”, sanoo ulkoministeriön kehityspoliittisen osaston apulaisosastopäällikkö **Juha Savolainen**.

Myös suomalaiset yritykset pyrkivät mukaan hankkeisiin joko suoraan tai osana suurempien toimijoiden joukkoa.

Vaikka hankkeissa painottuu monenlainen fyysinen rakentaminen, jota myös Kiina tekee kehittyvissä maissa, EU hakee kokonaisvaltaista ”360 asteen lähestymistapaa”. Sillä tarkoitetaan hankkeiden ympärille rakennettavia ”pehmeitä” toimia, joilla parannetaan muun muassa säädöksiä, liiketoimintaympäristöä ja ihmisten osaamista.

”EU ja sen jäsenmaat ovat perinteisesti tehneet esimerkiksi paikallishallintojen kehittämistyötä. Se ei näy samaan tapaan kuin Kiinan rakentamat tiet ja aurinkopaneelit. Mutta toisaalta Kiinan luoma kehitys ei aina ole ollut niin kestävää kuin on toivottu”, sanoo puolestaan ulkoministeriön Team Finland -vienninedistämisyksikön johtava asiantuntija **Eija Rotinen**.



”EU ja sen jäsenmaat ovat perinteisesti tehneet esimerkiksi paikallishallintojen kehittämistyötä. Se ei näy samaan tapaan kuin Kiinan rakentamat tiet ja aurinkopaneelit.”

– Eija Rotinen

EU rajoittaa epäeettistä tuontia

EU tekee pesäeroa Kiinaan myös sellaisilla kaupan liittyvillä toimilla, joiden keskiössä ovat sen omat arvot, kuten ihmisoikeuksien kunnioittaminen, ympäristön suojeleminen ja ilmastonmuutoksen hillitseminen.

Yksi näkyvimmistä toimista on valmisteilla oleva yritysvastuudirektiivi, joka velvoittaisi unionin alueella toimivia yrityksiä huolehtimaan ihmisoikeuksista, ympäristöstä ja hyvästä hallinnosta omissa arvoketjuissaan. Uuden direktiivin myötä yritysten olisi esimerkiksi puututtava globaalissa etelässä toimivan alihankkijansa ihmisoikeusrikkomuksiin tai ympäristörikkoksiin.

Toinen merkittävä toimi koskee tuontituotteita, joiden valmistuksessa syntyy erityisen paljon kasvihuonekaasuja. Tuore säädös velvoittaa sementin, alumiinin, lannoitteiden, sähköenergian sekä rauta- ja terästeollisuuden tuotteiden maahantuojia maksamaan ylimääräistä, päästöoikeuksiin verrattavissa olevaa maksua päästäkseen EU:n markkinoille. Säädöksen odotetaan ehkäisevän myös niin sanottua hiilivuotoa eli runsaasti hiiltä sisältävän tuotannon siirtymistä EU:n ulkopuolelle.

Muutamien siirtymäkuukausien päästä astuu voimaan puolestaan kahvin, kaakaon, soijan, palmuöljyn, naudanlihan, puu- ja paperituotteiden sekä kumin tuottajia koskeva velvollisuus osoittaa, että tuotannossa ei ole tuhottu metsää. Tämän lisäksi myös pakkotyöllä ja lapsityövoimalla valmistettuja tuotteiden pääsyä eurooppalaisiin kauppoihin ollaan kieltämässä.

Rima ei saisi olla liian korkealla

Mitä mieltä globaalissa etelässä ollaan näistä muutoksista?

EK:n Timo Vuori pelkää, että EU saattaa odottaa liian nopeita muutoksia kehittyvien maiden yrityksiltä, joiden liikkumatila voi olla hyvinkin pieni. Monissa maissa myös kysytään, miksi EU ylipäänsä vaatii niin monia kestäväen kehityksen asioita, kun taas Kiina ei odota mitään vastineeksi.

”Jos esimerkiksi kehittyvän maan ensimmäinen suurempi askel on maataloustuotteiden saaminen EU:n markkinoille, vaarana voi olla, että rima on liian korkealla ja askel jää ottamatta. Tällöin maa saattaa kääntyä autoritaarisen Kiinan puoleen.”

Vuori ei kuitenkaan kannata kestäväen kehityksen vaatimuksista luopumista vaan kehottaa pohtimaan niiden jyrkkyyttä. Onko esimerkiksi järkevää asettaa kauppakumppaneille tiukempia velvoitteita kuin mitä kansainvälisissä sopimuksissa jo on? Vaarana on, että jos kauppasopimukset jäävät kokonaan syntymättä, EU:n voi olla vaikea syventää strategiaa kumppanuusiaan.

Eikä Kiinakaan välttämättä toimi automaattisena magneettina maille, joilla on vaikeuksia päästä länsimaiden markkinoille.

”Jotkut kehittyvien maiden edustajat kertovat, etteivät he voi rakentaa kumppanuusiaan pelkästään Kiinan varaan, koska he ovat lopulta ymmärtäneet, että myös Kiina osaa esittää omia vaatimuksiaan, tavalla tai toisella”, Vuori sanoo.

Tasapainoilua arvojen ja Kiinan välissä

Kiina on joka tapauksessa vallannut globaalien etelän markkinoita ripeään tahtiin. Kiinasta tuli Etelä-Amerikan suurin kauppakumppani vuonna 2015. On ennustettu, että sama tapahtuu Afrikassa 2030-luvulla.

EU:n digikomissaari Margrethe Vestager ilmoitti taannoisella Nigerian-vierailullaan 820 miljoonan

euron Global Gateway -hankkeesta, jolla parannetaan muun muassa tietoverkkojen turvallisuutta, julkisten palveluiden sähköistämistä, yritysten toimintaympäristöä ja kansalaisten digitaitoja.

Hankkeessa tiivistyvät EU:n pitkän aikavälin tavoitteet globaalissa etelässä: demokratiaa ja yritystoimintaa edistämällä parannetaan työllisyyttä ja vähennetään EU:hun kohdistuvaa hallitsematonta siirtolaisuutta. Kaiken tämän uskotaan myös parantavan nigerialaisten kykyä ostaa eurooppalaisia tuotteita ja palveluita.

Nigeriassakin törmätään kuitenkin Kiinaan. Sen lisäksi, että Kiinan sensuuri- ja valvontakoneisto kiinnostaa Nigerian poliittista eliittiä, Nigerian tuonti Kiinasta kasvoi 2010-luvulla 400 prosentilla ja on nyt Yhdysvaltain dollareissa mitattuna Afrikan mantereiden suurinta. Samaan aikaan EU:n osuus tuonnista on jäänyt kirkaasti Kiinan taakse.

Tätä etumatkaa kurotaan nyt Brysselissä kiinni muun muassa Global Gatewayn avulla. Kilpajuoksu tulee olemaan kaikkea muuta kuin helppo. EU:n on tasapainoitettava omien arvojensa ja Kiinan houkuttelevuuden välimaastossa.

Pitkään globaalien etelän päättäjien ja yritysten kanssa tekemissä ollut Timo Vuori neuvoo unionia lähestymään asiaa realistisesti ja käytännönläheisesti.

”EU:n olisi jatkossa kuunneltava kumppanimaidensa tarpeita vielä nykyistäkin herkemmin ja varmistuttava, että kaikki ovat aidosti tavoittelemassa samaa asiaa”, hän sanoo.

”Meidän eurooppalaisten on myös varottava, ettei meitä mielletä ylimieliseksi. Jos näin käy, meillä on peiliin katsomisen paikka.” •

Artikeln finns på svenska på [Kehitys – Utvecklings webbplats](#) [kehityslehti.fi](#).



”Meidän eurooppalaisten on myös varottava, ettei meitä mielletä ylimieliseksi.”

– Timo Vuori

EU INVESTOI GLOBAALIIN ETELÄÄN

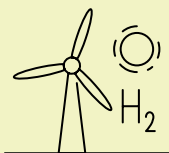
Euroopan unioni on menettänyt globaalia valta-asemaansa Kiinalle viime vuosina. Se pyrkii korjaamaan tilannetta Global Gateway -aloitteellaan, joka yhdistää yksityistä rahoitusta kehitysyhteistyöhön.

Global Gateway -hankkeet Latinalaisessa Amerikassa

EU:n Global Gateway -aloite suuntaa 300 miljardia euroa kehittyvien maiden infrastruktuuriin ja taloudellisten yhteyksien parantamiseen vuosina 2021–2027. Tuesta noin puolet suunnataan Afrikkaan ja loppu jakautuu Latinalaisen Amerikan ja Aasian kesken. Latinalaisessa Amerikassa on 28 lippulaivahanketta 15 maassa.



ARGENTIINA
Valtakunnallisen sähköverkon nykyaikaistaminen ja laajentaminen 23 maakunnassa.



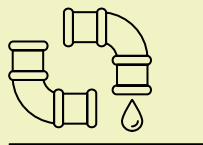
CHILE
Vihreän vedyn tuottaminen tuuli-voimalla eteläisessä Chilissä.



COSTA RICA
Kaupunkialueella toimivien linja-autojen muuttaminen sähköiksi ajoneuvoiksi.



BRASILIA
Metsäkadon estäminen, kestävä biotalouden edistäminen ja tuotantoketjujen jäljitettävyyden parantaminen Amazonian sademetsän alueella.



ECUADOR
Vesilaitoksen ja viemärintijärjestelmän rakentaminen rannikolla sijaitsevalle Manabín alueelle.

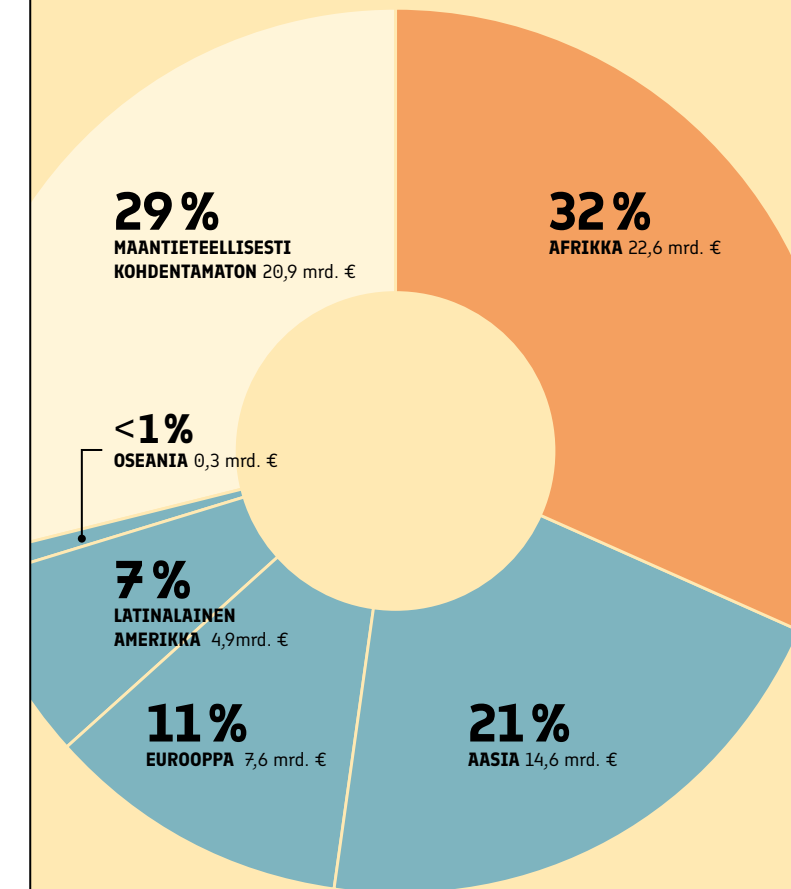
KARTTA
Esimerkkejä EU:n Global Gateway -lippulaivahankkeista Latinalaisessa Amerikassa.

LÄHDE: EUROOPAN KOMISSIO

Kolmannes EU:n kehitysyhteistyön rahoituksesta Afrikkaan

Euroopan unionin instituutiot ja jäsenmaat ovat yhdessä maailman suurin julkinen kehitysyhteistyörahoittaja. EU:n tukea suunnataan eniten Afrikkaan. Euroopan osuutta avun kohteena nostavat Turkin kanssa tehty pakolaissopimus ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa.

EU:N JA SEN JÄSENMAIDEN KEHITYSYHTEISTYÖRAHOITUKSEN JAKAUTUMINEN KOHDEALUEITTAIN 2021

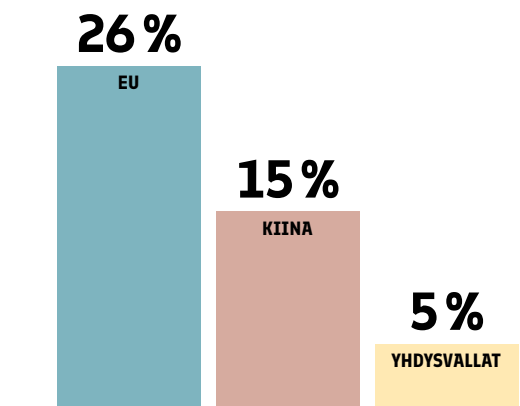


LÄHDE: EU AID EXPLORER: GROSS ODA DISBURSEMENT IN 2021

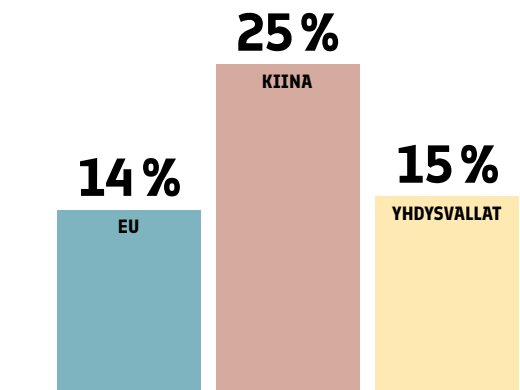
Kiina on Etelä-Amerikan suurin kauppakumppani

Kiina on noussut EU:n ja Yhdysvaltain ohi Etelä-Amerikan suurimmaksi kauppakumppaniksi. Yhdysvallat on vielä ykkössijalla koko Latinalaisessa Amerikassa, kun mukaan lasketaan Meksiko ja Keski-Amerikan maat. Kiinan ennustetaan nousevan myös Afrikan suurimmaksi kauppakumppaniksi 2030-luvulla.

PROSENTTIOSUUS KAIKESTA TAVARAVIENNISTÄ JA -TUONNISTA VUONNA 2020



AFRIKKA



ETELÄ-AMERIikka

LÄHDE: Lähde: Financing for Africa: The EU budget and beyond. European Parliamentary Research Service, 6/2021 & Trade aspects of China's presence in Latin America and the Caribbean. European Parliament, 11/2022.

Dessanat metsästävät ruoakseen lintuja, jyrsijöitä, tapiireja ja apinoita.

Pääravintonsa he saavat kalarikkaasta Rio Negro -joesta.

AMAZONIN DESSANA-HEIMON LUONA KYLÄSSÄ

Amazonin alueen alkuperäiskansat ovat kärsineet viime vuodet laittomien kullankaivajien ja metsänraivaajien tunkeutumisesta suojelualueilleen ja sitä seuranneesta terveyskriisistä. Brasilian hallitus on luvannut muutosta tilanteeseen.

Heinäkuinen aurinko porottaa tukalan kuumana Amazonin sademetsässä Brasiliassa. Sademetsän vierellä kohoavassa Aldeia Cipian pikkukylässä on rauhallista. Hiljaisuuden katkaisee arapukaijojen räyryntä.

”Seivästin tämän krokotiilin muutama viikko sitten”, kertoo **Francis Filho Prado Vaz**, 39, ylpeänä ja asettaa krokotiilin kallon pöydälle.

”Liha on syöty, ja nyt valmistamme sen hampaista kaulakoruja. Ne suojelevat meitä metsästysretkillämme käärmeiltä, skorpioneilta ja jaguaareilta.”

Aldeia Cipian kylässä asuu kymmenen dessana-alkuperäiskansaansa kuuluvaa perhettä, yhteensä 38 henkeä. Heimopäällikkönä toimii Francisin isä **Domingos Savio Veloso Vaz**, 64. Perheet saapuivat Aldeia Cipian kylään 24 vuotta sitten 1 500 kilometrin päästä Kolumbian rajalta paremman toimeentulon perässä.



”Krokotiilin hampaista valmistetut kaulakorut suojelevat meitä metsästysretkillämme käärmeiltä, skorpioneilta ja jaguaareilta”, Francis Filho Prado Vaz kertoo.

Dessana-heimo hyödyntää yhä isältä pojalle siirtyvää perinteistä lääketiedettä, etenkin yrttejä ja parannusremonioita. Yrttejä käytetään etenkin malarian hoidossa, käärmeen puremissa ja raskaana olevien naisten kipujen lievittämisessä.

”Emme koskaan lähde metsästämään ilman *anhakoa* eli ensiapuryrttiä käärmeenpuremaan”, Domingos kertoo.

Amazonasin osavaltion pääkaupunkiin Manausseen perhe pääsee pikaveineillä tunnissa. Vaikka miljoonakaupunki palveluineen on lähellä, tarjoaa Aldeia Cipian kylä rauhallista elämää sademetsän syleilyssä.

Mobiliklinikka kiertää sademetsässä

Elantonsa Aldeia Cipian dessanat saavat ekoturismista. Kylässä vierailee päivittäin matkailijoita, jotka voivat tutustua heimon elämään ja rituaaleihin sekä ostaa matkamuistoja. Kuukaudessa vieraita käy noin 1 500.



Amazonasin osavaltion pääkaupungin Manauksen laitamilla sijaitseva päiväklinikka palvelee yli 30 etnisen ryhmän asuinalueita Parque das Tribosia.

Ravintonsa heimo saa pihan hedelmäpuista sekä viljelemällä muun muassa maissia ja maniokkijuurta. Dessanat metsästävät lintuja, jyrssiöitä, tapiireja ja apinoita. Pääravinto saadaan kuitenkin vieressä virtaavasta kalarikkaasta Rio Negro -joesta.

Perheiden roolijako on selvä: miehet kalastavat ja metsästävät, naiset tekevät ruokaa, hoitavat lapsia sekä valmistavat siemenistä ja lintujen sulista koruja myyntiin.

Heimopäällikkö Domingos Savio Veloso Vazin shamaanitaidoilla hoitetaan pienimmät vaivat, mutta vakaviin sairauksiin haetaan apua Manauksesta. Kylässä käy kuukausittain mobiiliklinikka, joka tarjoaa terveystarkastuksia, ensiapua ja rokotteita.

”Koronaviruspandemia iski rajusti kyläämme. Sairastuimme kaikki, mutta onneksi kukaan ei kuollut. Kun koronarokotukset alkoivat Manauksen klinikoissa, niitä ei aluksi tarjottu alkuperäiskansoille”, Domingos kertoo.

Brasilian alkuperäiskansoilla koronakuolleisuus oli arviolta 16 prosenttia ja ilmaantuvuus lähes kuusi kertaa korkeampaa kuin valtaväestössä.

Elintasosairaudet vaivaavat kaupungeissa

Kun portugalilaiset siirtomaavaltiaat saapuivat Brasiliaan 1500-luvun alkupuolella, alueella asui arviolta kolme miljoonaa henkeä. Ensimmäisen sadan vuoden aikana lähes 90 prosenttia heistä kuoli valkoisen miehen muka-

naan tuomiin tauteihin, kuten tuhka- ja isorokkoon, keltakuumeeseen sekä influenssaan.

Moni kuoli myös orjuudessa tai väkivallan seurauksena.

Vuoden 2022 väestölaskennan mukaan Brasilian alkuperäiskansoihin kuuluu arviolta 1,7 miljoonaa henkeä. Noin puolet heistä asuu Amazonasin osavaltion alueella.

Kaikkiaan Brasiliassa asuu reilu 210 miljoonaa ihmistä.

Monet kaupunkiin muuttaneet heimot kärsivät nyt elintapojen ja ravitsemuksen muutoksesta aiheutuvista sairauksista, kuten sydän- ja verisuonitaudeista sekä diabeteksestä.

Mielenterveyden ongelmat lisääntyneet

Manauksen laitamilla sijaitsevassa Parque das Tribosin alueella asuu yli 2 500 ihmistä, jotka kuuluvat yli 30 etniseen ryhmään.

Alueen keskustassa toimiva päiväklinikka tuottaa terveyden- ja sosiaalihuollon palveluja. Tiistaiamuna klinikalla pitävät vastaanottoaan lääkäri ja sosiaaliavustaja. Teltanomaisen avorakennus täyttyy asiakkaita. Osa on tullut kuuntelemaan päivittäistä terveystuotoa. Askeettisen rakennuksen seinää pirstävät värikkäät heimoaiheiset maalaukset.

Joiliane de Oliveira Trindade on toiminut klinikan sosiaalityöntekijänä kaksi vuotta.

”Arvioimme asiakkaidemme elämäntilanteen ja ongelmat. Sen jälkeen kerromme heille eri palveluista ja tuista, kuten lapsiperheille tarjottavasta *Bolsa Família* -raha-avustuksesta”, Trindade kertoo.

Naisiin kohdistuva väkivalta on vakava ongelma Brasiliassa, myös alkuperäiskansoilla. Trindaden mukaan myös mielenterveysongelmat ovat yleistyneet.

”Lähetämme jatkohoitoon yhä enemmän masennuksesta, ahdistuneisuudesta ja paniikkihäiriöistä kärsiviä

alkuperäiskansalaisia. Monet ovat murrosikäisiä tai nuoria aikuisia. Osa heistä on itsetuhoisia.”

Mielenterveysongelmiin johtavat perhekriisit ja -väkivalta sekä työttömyys. Monet alkuperäiskansalaiset elättävät perheensä satunnaisilla töillä ja elävät köyhyydessä.

Yanomamien hätähuuto kuultiin lopulta

Poliittisen vallan vaihtuminen Brasiliassa vuoden 2023 alussa näkyy voimakkaasti uusissa Amazonasin alueen eli Amazonin sademetsän Brasiliaan, Kolumbiaan, Venezuelaan ja Peruun ulottuvissa suojeluohjelmissä. Presidentti **Lula da Silva** on sitoutunut Amazonasin sademetsien suojeluun ja kansainväliseen ilmastoyhteistyöhön.

Huhtikuussa 2023 Amazonasin sademetsien hakkuiden määrä oli laskenut

peräti 68 prosenttia edellisvuodesta. Alkuperäiskansojen oikeuksien turvaaminen on tärkeä osa sademetsien suojelutyötä.

Kansainvälinen media raportoi Roraiman osavaltiossa elävien yanomami-heimon hätätilasta alkuvuodesta 2023. Satoja heimoon kuuluvia ihmisiä, etenkin lapsia, kärsi vakavasta aliravitsemuksesta ja infektiotaudeista, kuten malariasta. Satoja lapsia menehtyi.

Presidentti Lula nosti yanomamien tilanteen kansalliseksi prioriteetiksi ja julisti alueelle hätätilan tammikuussa 2023. Laittomien kullankaivajien häätäminen on aloitettu, ja liittovaltion poliisi on avannut tutkinnan yanomamien kansanmurhasta.

Lisäksi Lula hyväksyi huhtikuussa 2023 kuuden alkuperäiskansan suojelualueen eli territorion muodostamisen kuudessa osavaltiossa.



Joiliane de Oliveira Trindade työskentelee päiväklinikan sosiaalityöntekijänä.



EDMAR BARROS/AP/LK

Brasilian ympäristöviraston helikopteri valvoo laittoman kaivoksen tyhjentämistä yanomami-alkuperäiskansan asuinalueella Roraiman osavaltiossa helmikuussa 2023.

Kullankaivajat jättivät jälkeensä aivomalariaa

Kansainvälinen Lääkärit ilman rajoja -järjestö tekee työtä etenkin yanomamiheimon parissa Brasiliassa.

Järjestön Etelä-Amerikan koordinaattori **Fabio Biolchini** kertoo alkuvuoden kriisin syitä.

”Yanomamiin ongelmat pahenivat huomattavasti edellisen presidentin **Jair Bolsonaro**n aikana. Arviolta 30 000 laitonta kullankaivajaa ja sademetsänraivaajaa tunkeutui alueelle neljän viime vuoden aikana. He sotkivat yanomamiin elämän, toimeentulon ja ympäristön tasapainon”, Biolchini kertoo.

Kullankaivajien käyttämä elohopea kulkeutui jokiin. Se saastutti vesistöt ja

kalat, jotka ovat yanomamiin keskeinen valkuaislähte.

”Yhden kultagramman irrottamiseksi muista metalleista tarvitaan 1,5 kiloa elohopeaa”, Biolchini kertoo.

Kullankaivajien jälkeensä jättämät montut täyttyivät vedellä ja toimivat siten sääskien lisääntymisaltaina. Tämä johti tappavan aivomalarian leviämiseen. Sademetsän laitton kaskeaminen puolestaan lisäsi hengitystieinfektioita.

”Lisäksi yanomamit kokivat väkivaltaa, naisia raiskattiin ja monet joutuivat pakenemaan territorista”, Biolchini kertoo.

Lääkärit ilman rajoja -järjestö aloitti viime heinäkuussa hankkeen yanomamiin alueella tavoitteenaan kehittää

malarian varhaista diagnosointia ja nopeaa hoitoa.

”Yanomamit ovat yksi maapallon haavoittuvimmista kansanryhmistä. On tärkeää rakentaa alueelle toimiva perusterveydenhuollon verkosto ja panostaa ennaltaehkäisyyn”, Biolchini sanoo.

”Meidän on ymmärrettävä alkuperäiskansojen kieltä, kulttuuria ja uskomuksia, jotta voimme tarjota hyväksyttäviä hoitokeinoja. Meidän on myös oltava nöyriä ja valmiita oppimaan heidän tuhansia vuosia vanhoista hoitokeinoistaan.” •

Artikeln finns på svenska på **Kehitys – Utvecklings webbplats kehityslehti.fi**.

Artikeln finns på svenska på **Kehitys – Utvecklings webbplats kehityslehti.fi**.

SASU TARKOMA

Tekoäly on mahdollisuus

VIIME vuosina tekoälyteknologia on kehittynyt merkittävästi. Sen odotetaan vaikuttavan voimakkaasti lähitulevaisuudessa niin työmarkkinoihin kuin laajemmin yhteiskuntaan.

Myös kehittyvässä maissa tekoälyteknologia voi toimia merkittävänä talouskasvun ajurina edistämällä tehokkuutta ja tuottavuutta monilla aloilla. Tekoälyn avulla voidaan esimerkiksi lisätä sadon määrää maataloudessa ja virtaviivaistaa toimitusketjuja teollisuudessa. Lisäksi tekoäly voi auttaa ratkaisemaan kehittyvien maiden sosiaalisia haasteita parantamalla terveydenhuollon saatavuutta sekä hallitsemalla ympäristön ja luonnonvarojen käyttöä.

Tekoälyteknologia ulottuu myös koulutukseen. Sen avulla voidaan tarjota personoituja oppimiskokonaisuuksia ja viedä koulutusta etäalueille. Tämä edistää koulutuksen tasa-arvoa.

Tekoäly voi myös tehostaa julkisen hallinnon toimintoja automatisoimalla rutiinitehtäviä, parantamalla palveluiden tarjontaa ja tukemalla dataperusteista päätöksentekoa. Tekoälyn avulla voidaan torjua korruptiota, mikä edistää avoimuutta ja tehokkuutta julkisessa hallinnossa.

Tekoälyteknologia, erityisesti suurten kielimallien luominen ja käyttö, on pitkälti keskittynyt suuriin yrityksiin. Siksi avoimet teknologiat ovat kehittyvien maiden näkökulmasta tärkeitä, koska ne mahdollistavat koulutuksen, innovoinnin ja oman osaamisen kehittämisen. Yksittäisen toimijan ei tarvitse hallita kaikkea tietovarannoista tekoälykiihdyttimiin. Tämä luo mahdollisuuden nopeisiin kokeiluihin ja ketterään teknologian soveltamiseen.

TEKOÄLYTEKNOLOGIAN käyttöönottoon liittyy kuitenkin useita haasteita, jotka koskevat muun muassa osaamispohjan ja tietotaitojen kehittämistä sekä laskentainfrastruktuurin saatavuutta ja luotettavuutta. Keskeinen eettinen haaste on algoritmien oikeudenmukaisuuden, läpinäkyvyyden ja turvallisuuden varmistaminen.

Tekoälyn käyttöönotto voi altistaa myös kyberhyökkäyksille, minkä vuoksi on tärkeää kiinnittää huomiota tietoturvaan.

Lisäksi teknologia voi syventää digitaalista kuilua ja lisätä eriarvoisuutta kansalaisten välillä. Tekoälyllä on odotettava oleva merkittävä vaikutus työmarkkinoiden rakenteeseen, sillä automaation lisääntyessä monet perinteiset työtehtävät saattavat hävitä tai muuttua merkittävästi.



VENIKKO SOMERPURO

Tekoälyn avulla voidaan torjua korruptiota, mikä edistää avoimuutta ja tehokkuutta julkisessa hallinnossa.

Uusien teknologioiden, kuten tekoälyn, eteneminen ohjaa myös investointeja. On mahdollista, että suurin osa tekoälyyn liittyvistä investoinneista keskittyy kehittyneisiin maihin, joissa on jo infrastruktuuri ja osaamista näitä teknologioita varten. Tämä voi johtaa kuilun syvenemiseen kehittyneiden ja kehittyvien talouksien välillä.

Strateginen lähestymistapa, sääntely, koulutus ja infrastruktuurin, kuten 5G-verkkojen, kehitys ovat avainasemassa, jotta kehittyvät maat voivat maksimoida tekoälyn hyödyt ja minimoida riskit.

Tekoäly voikin tukea YK:n kestävän kehityksen tavoitteita, mutta sen mahdollisuudet tulee integroida harkiten kehittyvien maiden yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen kontekstiin.

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan dekaani ja tietojenkäsittelytieteen professori.

HUMANITAARINEN TYÖ – POLITIIKAN PELIVÄLINE VAI PUOLUEETONTA AVUNANTOA?

Paikalliset avustusrjestöt kaipaavat kansainvälisiltä humanitaarisilta toimijoilta puolueettomuuden sijaan avoimuutta ja vahvempaa vastuunkantoa, kirjoittaa Merit Hietanen.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on jatkunut jo yli puolitoista vuotta. Se on pakottanut yli 13 miljoonaa ihmistä pakenemaan kodeistaan ja aiheuttanut loputtomasti kärsimystä ja tuhoa. Suomalaisten ja monien eurooppalaisten halu auttaa ukrainalaisia on ollut erityisen avokätistä. Tämä on tarpeellista ja täysin ymmärrettävää. Venäjän hyökkäyssodan jäljet ovat globaalit: ne vaikuttavat Afrikan sarven ruokaturvaan ja suomalaisen bensan hintaan. Huoli sodasta, joka vielä joku päivä koettaisiin myös Suomessa, on todellinen.

Kuitenkin se, että ennennäkemättömän kansainvälisen auttamishalun myötä Ukrainan humanitaariset tarpeet on täytetty merkittävästi paremmin kuin muiden maiden vastaavat tarpeet, on herättänyt huolta niin sanotuista unohdetuista kriiseistä, joissa avun tarve jatkuu suurena tai jopa kasvaa. Humanitaaristen periaatteiden mukaan avun jakautuminen tulisi tehdä tarveperusteisesti riippumatta siitä, mikä on kunkin avunantajan näkökulmasta keskeisin konflikti.

Mutta mitä nämä periaatteet ovat ja miksi ne ovat tärkeitä?

Apua eniten tarvitseville

Humanitaarisen avun ja periaatteiden ajatus syntyi vuonna 1859, kun sveitsiläinen liikemies **Henry Dunant**, sittemmin tunnettu Punaisen Ristin kansainvälisen komitean perustajajäsenen, näki Pohjois-Italiassa Solferinon taistelutantereen, jossa loukkaantuneet sotilaat kärsivät vammoistaan. Hän ryhtyi paikallisten naisten kanssa auttamaan näitä loukkaantuneita sotilaita riippumatta siitä, kenen joukoissa he olivat taistelleet. Syntyi ajatus puolueettomasta, periaatteellisesta avunannosta.

Avunannon periaatteellisuus tarkoittaa, että apua tarjotaan sitä eniten tarvitsevalle. Päätökseen ei vaikuta, minkä maalainen avuntarvitsija on, mihin etniseen ryhmään hän kuuluu, mitä sukupuolta hän edustaa tai onko hän oikealla vai väärällä puolella historiaa.

Ratkaisevaa on, tarvitseeko hän humanitaarista apua.

Usein kyse on ihmishenkien pelastamisesta tai vähintäänkin kärsimyksen vähentämisestä. Avunkohteita valittaessa johtotähtenä tulisi olla inhimillisuus: humanitaaristen toimijoiden tulisi voida itsenäisesti päättää, minne apua annetaan ilman poliittista ohjausta tai pohdintaa siitä, missä kukin toimija saisi parhaiten näkyvyyttä ja kiitosta.

Humanitaarisen työn periaatteisiin kuuluvatkin inhimillisuus, tasapuolisuus, puolueettomuus ja riippumattomuus. Ne on kirjattu kansainväliseen humanitaariseen oikeuteen eli Geneven yleissopimuksiin, joihin Punaisen Ristin toiminta perustuu. Sittemmin myös YK on ottanut ne omakseen.

Konflikteissa periaatteellisen avunannon tärkeyttä korostetaan usein työvälineenä. Ajatus on, että sodan kaikki osapuolet päästävät puolueettomat humanitaariset toimijat turvallisesti avuntarvitsijoiden luokse. Jos humanitaariset toimijat valitsevat konfliktissa puolensa, niiden riski joutua hyökkäyksen kohteeksi kasvaa, koska sodan osapuolet eivät näe niitä enää puolueettomina toimijoina.

Humanitaariset periaatteet toimivat myös valttikorttina, kun neuvotellaan humanitaarisista käytävistä tai lyhyistä tulitauoista, jotka helpottavat avun perillepääsyä.

Puolueettomuuden vaikeus

Kuinka realistisia humanitaariset periaatteet sitten ovat humanitaarista työtä ohjaavana voimana? Kuinka moni paikallinen humanitaarinen toimija on sodan keskellä puolueeton esimerkiksi Ukrainassa tai missä tahansa muussa kriisissä? Kuinka moni on valmis auttamaan loukkaantunutta venäläistä sotilasta siinä missä ukrainalaista sotilasta?

Humanitaarisilta toimijoilta odotetaan yleensä, etteivät he ota kantaa konfliktiin julkisesti, eivät myöskään sosiaalisessa mediassa. Harva konfliktin keskellä elävä kuitenkaan kykenee tällaiseen puolueettomuuteen.

Nämä odotukset aiheuttavat ristiriitaa lähes kaikissa konflikteissa, mutta etenkin Ukrainassa

ne ovat saaneet näkyvyyttä. Esimerkiksi Punainen Risti joutui parrasvaloihin maaliskuussa 2022, kun Punaisen Ristin kansainvälisen komitean johtaja **Peter Mauer** neuvotteli Venäjän ulkoministeri **Sergei Lavrovin** kanssa pääsystä avuntarvitsijoiden luokse.

Kohu oli outo – ovathan Punainen Risti, YK ja muut humanitaariset toimijat neuvottelleet aina sotien eri osapuolten kanssa avun perillepääsystä. Kohun taustalla oli oletus, että humanitaaristen toimijoiden tulisi ottaa kantaa hyökkäyssotaan. Siksi humanitaarinen puolueettomuus tuntui monen mielestä väärältä.

Esimerkkejä löytyy muualtakin. Palestiinalaisten asuttamaa Gazaa ympäröivän muurin graffititiin on kirjoitettu brittiläisen taiteilijan **Banksyn** sanat kuin viestinä humanitaarisille työntekijöille: ”Jos pesemme kätemme valtaapitävien ja vallattomien välisestä konfliktista, olemme valinneet valtaapitävien puolen – me emme ole puolueettomia.”

Humanitaarista vastarintaa

Oxfordin yliopiston tutkija **Hugo Slim** kirjoitti vuonna 2022 Humanitarian Practice Networkin verkkosivulla humanitaarisesta vastarinnasta. Se kuvaa työtä, jota moni paikallinen järjestö konfliktimaissa tekee. Järjestön johtajan ja työntekijöiden kuuluminen tiettyyn etniseen ryhmään voi jo viesiä siitä, mitä konfliktin osapuolta se tukee.

Puolueettomuus ei ole myöskään riskitöntä: monin paikoin paikallinen työntekijä voi asettaa itsensä vaaraan, jos hän ei selvästi ilmaise kantaansa.

Kun sotilasjunta otti vallan Myanmarissa vuonna 2021, monet paikalliset humanitaariset työntekijät pelkäsivät perheenjäsentensä turvallisuuden puolesta, jos he eivät osallistuisi juntaa vastustaviin mielenosoituksiin. YK:n humanitaarisen avun koordinaattori antoikin poikkeuksellisesti paikallisille työntekijöille luvan osoittaa mieltään, mikä ei muutoin ole YK:n työntekijöille luvallista juuri puolueettomuusperiaatteen vuoksi.

Samoin tapahtui New Yorkissa **George Floydin** kuolemaa seuranneissa rasisminvastaisissa mielenosoituksissa vuonna 2020.

Paikallisten työntekijöiden tarve osoittaa tukensa omilleen on ymmärrettävää ja heijastaa paikallista todellisuutta. Humanitaarinen vastarinta onkin avunantoa, jota tehdään samalla kun vastustetaan aktiivisesti sortajaa. Suurista riskeistä huolimatta valinta on monille paikallisille työntekijöille selvä.

Erilaisia tulkintoja

Kansainväliset humanitaariset järjestöt pyrkivät kuitenkin toimimaan puolueettomasti. Toki niidenkin tavoissa tulkita humanitaarisia periaatteita on eroja. YK:n eri järjestöt ottavat kantaa aktiivisesti poliittisiin kysymyksiin. YK myös tekee rinnakkain rauhanturvaamista ja humanitaarista avustustyötä. Lisäksi se saa rahoituksensa pitkälti jäsenvaltioilta, mikä vaikuttaa sen riippumattomuuteen.

Punaisen Ristin kansainvälinen komitea puolestaan pyrkii olemaan aina ehdottoman neutraali: se ei tee minkäänlaisia poliittisia avauksia, mutta ei ole myöskään riippumaton lahjoittajistaan.

Lääkärit ilman rajoja -järjestö sen sijaan ottaa harkiten ja harvoin kantaa, mutta pyrkii olemaan ehdottoman riippumaton poliittisesta ohjauksesta, eikä siksi vastaanota rahoitusta valtioilta.

YK myös liikkuu konfliktialueilla panssaroiduilla ajoneuvoilla, kun taas humanitaariset periaatteet ovat Punaiselle Ristille ja Lääkärit ilman rajoja -järjestölle perustavanlaatuinen turvatakku.

Vaikka humanitaarinen ala haluaa nähdä itsensä politiikan ulkopuolisena toimijana, toimii se todellisuudessa poliittisessa maailmassa ja poliittisissa konflikteissa, joista päätetään poliittisissa pöydissä. Siksi humanitaarisesta alasta tulee helposti politiikan väline periaatteellisuudesta huolimatta. Esimerkiksi Syyrian ja Turkin rajalla on väitelty pitkään humanitaarisen avun pääsystä Syyrian kurdivähemmistön alueelle.

Toisaalta kun konflikteihin pitäisi löytää poliittisia ratkaisuja, niihin on helpointa tarjota lääkkeeksi humanitaarista apua. Kriisien ratkaisemisen sijaan tarkoitus on vain vähentää kärsimystä. Joissain tapauksissa humanitaarista apua onkin arvosteltu jopa kriisien pidentämisestä. Diplomaatti ja tutkija **Thomas G. Weiss** kirjoitti jo vuonna 1999 julkaistussa artikkelissaan, että ”kyse ei ole siitä, linkittyvätkö humanitaarinen työ ja politiikka toisiinsa vaan siitä, miten niiden päällekkäisyyttä voidaan hallita inhimillisemmän politiikan ja tehokkaamman humanitaarisen toiminnan varmistamiseksi”.

Kun humanitaarisesta avusta kiistellään julkinesti mediassa, avun vieminen perille sitä tarvitseville vaikeutuu entisestään.

Kaikkia tarvitaan

Monissa maailman kriiseissä pääsy avuntarvitsijoiden luokse on vaikeaa. Riskit ovat suuret, ja humanitaarisia työntekijöitä kuolee säännöllisesti.

Näin on tapahtunut myös Ukrainassa. YK ja muut toimijat ovat neuvottelleet Venäjän kanssa pääsystä esimerkiksi Mariupolin kaupunkiin ilman, että avustusaattueita tai apua hakevia ihmisiä pommitettaisiin. YK on myös onnistuneesti neuvottellut Ukrainan viljakuljetuksista, vaikka sittemmin kuljetukset ovat taas pysähtyneet.

Kun konflikteihin pitäisi löytää poliittisia ratkaisuja, niihin on helpointa tarjota lääkkeeksi humanitaarista apua.

Tätä neuvottelutyötä kutsutaan humanitaariseksi diplomatiaksi: ajatus on, että vain ”puolueeton” toimija voi neuvotella kaikkien osapuolten kanssa. Siksikin myös periaatteellista humanitaarista apua täytyy puolustaa. Kaikkia toimijoita tarvitaan – myös niitä, jotka ottavat kantaa ihmisoikeusloukkauksiin.

Silti on kysyttävä, tarvitseeko kaikkien, myös paikallisten humanitaaristen toimijoiden toimia – tai ainakin esittää toimivansa – täysin puolueettomasti, jos kuitenkin periaatteet ovat nimenomaan Punaisen Ristin periaatteita.

Riippumatta siitä, ovatko paikalliset toimijat puolueettomia ja periaatteellisia vai eivät, ne ovat humanitaarisessa työssä korvaamattomia. Usein ne ovat pelastustöissä ensimmäisinä paikalla tarjoamassa apuaan. Monet paikalliset järjestöt kaipaavatkin kansainvälisiltä humanitaarisilta toimijoilta puolueettomuuden sijaan avoimuutta ja vahvempaa vastuunkantoa niin niitä itseään kuin avuntarvitsijoitakin kohtaan.

Humanitaarisiksi periaatteiksi nämä eivät yllä, mutta alan yleisiksi standardeiksi ne ovat jousseet.

Kirjoittaja on humanitaarisen työn asiantuntija, joka on työskennellyt yli kymmenen vuotta lukuisissa kansainvälisissä järjestöissä Gazassa, Jordaniassa, Myanmarissa, Kamerunissa, Syyriassa ja Ukrainassa.

Nainen työskentelee riisiviljelmillä Palman kaupungin liepeillä Cabo Delgadon maakunnassa Pohjois-Mosambikissa. Alue tunnetaan rannikolta vuonna 2010 löydetystä maakaasukentistään sekä parin vuoden takaisesta aseellisesta kapinasta.



JOHN WESSELS/ANP/LK

MITEN HYÖDYNTÄÄ LUONNONVAROJA REILUSTI?

Mosambikista löytyneistä maakaasuesiintymistä toivotaan helpotusta köyhyyteen. Aiemmat yritykset jakaa luonnonvaroista saatavia tuloja paikallisille ihmisille eivät ole onnistuneet.

Afrikan itärannikolla, Madagaskaria vastapäätä sijaitsee valtio, jolla on valtavat luonnonvarat. Mosambikin metsissä kasvaa arvokkaita puulajeja, ja maaperässä on havaittu kultaa, timantteja, grafiittia ja rubiineita.

Suurinta innostusta ovat herättäneet vuonna 2010 maan pohjoisrannikolta löytyneet maakaasukentät. Vain Nigerian ja Algerian vastaavat löydöt ovat Afrikassa suurempia.

Kaasulöytöjen jälkeen kenttiä ovat rakentaneet italialainen ENI, ranskalainen Total ja yhdysvaltainen Exxon Mobil.

Suurista odotuksista huolimatta paikallisten ihmisten elämä ei kuitenkaan ole muuttunut parempaan suuntaan:

työpaikat on jaettu kaupunkien koulutetuille ja paljolti ulkomaalaisille ihmisille. Monet perheet on myös ajettu mailtaan kaasuyhtiöiden tieltä vain pientä korvausta vastaan. Vastaavia kokemuksia on ollut jalokiviyhtiöiden toiminnasta sisämaassa.

Tästä syystä Mosambikin pohjoisrannikolla Cabo Delgadon provinssissa jo toiminut aseellisten kapinallisten joukko on saanut uusia jäseniä.

”Ihmiset ovat menettäneet kaiken. Siksi osa on liittynyt kapinallisiin, koska heillä ei ole enää mitään hävittävää”, sanoo tutkimusjohtaja **Sérgio Chichava** riippumattomasta taloustieteen instituutista IESE:stä, joka toimii maan pääkaupungissa Maputossa.

Aseellinen konflikti on keskeyttänyt kaasuesiintymän hyödyntämisen kah-

deksi vuodeksi. Viime kesänä öljy-yhtiö Total kuitenkin ilmoitti mediassa valmistelewansa tuotannon jatkamista.

Chichavan mielestä Mosambikin tapa hallita luonnonvaroja ja oikeastaan koko valtiota aiheuttaa kurjuutta.

”Me elämme pysyvässä köyhyydessä, koska yhdet haluavat kaiken.”

Hän viittaa maan valtuopuoleen Frelimon eliittiin, joka valvoo poliittikan lisäksi liike-elämää. Puolue-eliitti päättää käytännössä maan ja muiden luonnonvarojen käytöstä – eli siitä, kuka saa luvat ja millä ehdoilla.

Tämä on Chichavan mukaan mahdollista, koska poliittinen oppositio on heikko ja korruptio yleistä.

Luonnonkatastrofit riesana

Myös luonto aiheuttaa harmia, sillä Mosambikin pitkä rannikko on altis sykloneille. Myrskyt voimistuvat Mosambikin ja Madagaskarin välisessä kanaalissa ja jäävät usein pyörimään

pitkiksi ajoiksi maiden väliselle meri-alueelle.

Myrskyt tuhoavat koteja, peltoja, teitä ja bisneksiä: esimerkiksi vuonna 2017 trooppinen hirmumyrsky keskeytti kaasunporauksen, koska esiintymät sijaitsevat merenpohjan alla ja rannikon maa-alueilla.

Ruotsalaisen Karlstadin yliopiston tutkija **Jenni Koivisto** on selvittänyt väitöskirjassaan Mosambikin varautumista luonnonkatastrofien riskeihin. Yksinkertainen vastaus on: paperilla hyvin.

”Maassa on hienot varoitussjärjestelmät ja varautumissuunnitelmat”, Koivisto sanoo.

Ilmatieteen laitos tiedottaa hirmumyrskyistä etukäteen, infrastruktuuri ohjeistetaan rakentamaan kestäväksi, ja ihmisiä kehoitetaan evakuoitumaan ajoissa.

”Samaan aikaan ikävä tosiasia on, että viimeisimmässä syklonissa tämän vuoden alussa vielä rakenteilla olleita

luokkahuoneita ja teitä tuhoutui käyttökelvottomiksi. Tieto ei kulje katastrofihallinnan ketjua alaspäin.”

Eivät kulje myöskään rahat, mikä vaikeuttaa katastrofityötä.

”Velvollisuuksia on hajautettu enemmän kuin resursseja”, Koivisto sanoo.

Rahat jakoon paikallisyhteisöille

Mosambikissa on kehitetty erilaisia mekanismeja luonnonrikkauksien jakamiseksi nykyistä tasapuolisemmin. Esimerkiksi lain mukaan paikalliset yhteisöt saavat 20 prosenttia puunkaatoiluista ja -tuotoista.

Sérgio Chichavan mielestä laki kuitenkin kertoo siitä, kuinka vaikeaa on käytännössä kanavoida tukea ruohonjuuritasolle.

”Rahan saaminen edellyttää, että yhteisössä on luonnonvarojen hallinnan komitea ja komitealla pankkitili. Pankkitili taas vaatii henkilöllisyystodistuksen, jonka saamiseksi on matkattava parikin sataa kilometriä lähimpään kaupunkiin ja mahdollisesti yövyttävä siellä. Ei ihmisillä ole varaa sellaiseen.”

Paikallisyhteisöt ovat säännöllisesti valittaneet, etteivät ole saaneet rahojaan.

Kaivannaisteollisuuden lupamaksuista 2,75 prosenttia ohjataan paikallisyhteisöille ja 7,25 prosenttia kunnille ja provinssseille.

Lupamaksujen jakoa on seurannut Cabo Delgaden provinssin kansalaisyhteiskunnan kattojärjestön Focaden puheenjohtaja **Frederico João**.

Hän kertoo, että käytännössä yhtiöt maksavat rahat valtiolle pääkaupunkiin, josta ne jaetaan takaisin kaivannaisyhtiöiden toiminta-alueille. Rahan päätyminen paikallisyhteisöille kuitenkin ontuu.

”Viranomaiset saattavat rakennuttaa yhteisöradion kylään ilman, että kenellekään tulee mieleen, että niin on tehty naapurissakin. Tuloksena on kaksi yhteisöradiota 20 kilometrin päässä toisistaan kilpailemassa keskenään.”

Myrskyt tuhoavat koteja, peltoja, teitä ja bisneksiä: esimerkiksi vuonna 2017 trooppinen hirmumyrsky keskeytti kaasunporauksen, koska esiintymät sijaitsevat merenpohjan alla ja rannikon maa-alueilla.



Järjestöjohtaja Frederico João ohjaisi kaivannaisteollisuudelta saatavia tuloja paikallisyhteisöille niiden itse toivomallaan tavalla.

Joãon mielestä pitäisikin kysyä yhteisöiltä, mitä he haluaisivat rahoilla tehdä.

Oppia parlamentaarikoille

Kaasutuloista odotetaan niin suuria, että Mosambikin hallitus on perustamassa sijoitusrahastoa, jonka tuotoista osa ohjataan valtion budjettiin ja osa rahastoidaan tuleville sukupolville.

Rahastosta käydään Mosambikissa vilkasta keskustelua, pitkälti monipuoluedemokratiaa edistävän IMD-järjestön lobbauksen ansiosta. IMD:llä on yhdessä suomalaisen Demo Finland -järjestön kanssa kehitysyhteistyöhanke, joka pyrkii parantamaan luonnonvarojen demokraattista hallintaa.

”Luonnonvaroja pitäisi hallita niin, että niistä hyötyvät myös kaikista heikoimmassa asemassa olevat ihmiset”, sanoo IMD-järjestön toiminnanjohtaja **Hermenegildo Mulhovo**.

Järjestö on perehdyttänyt kansanedustajia ja alueparlamenttien edustajia luonnonvarojen merkitykseen ja hallintaan. IMD:n kehittämällä työkalulla parlamentaarikot voivat myös seurata luonnonvarojen käyttöä.

IESE:n tutkimusjohtajan Sérgio

Chichavan mielestä sijoitusrahasto voi olla hyväkin idea, jos sitä vain hallinoidaan hyvin. Hän kuitenkin epäilee, että sijoitusrahastolle voi käydä samoin kuin kansalliselle sosiaaliturvalaitokselle INSS:lle, jota ovat vaivanneet toistuvat korruptioskandaalit.

Transparency International -järjestön korruptiovertailussa Mosambik sijoittuu 180 maan joukossa sijalle 142.

Muutos vaatii muutosta

Sérgio Chichavan mielestä Mosambikin pohjoisosia riivaava konflikti loppuisi nopeasti, jos paikalliset ihmiset kokisivat saavansa oman osansa rikkauksista, jotka sijaitsevat heidän maansa alla. Hän myös toivoo, että paikalliset nuoret saisivat töitä kaasu- ja kaivannaisyhtiöiden hankkeissa.

Lähes kaksi kolmesta Mosambikin 32 miljoonasta asukkaasta on alle 25-vuotiaita. Etenkin syrjäseuduilla työpaikkoja on kuitenkin vähänlaisesti tarjolla.

”Ongelma on, että nuoret eivät ole siellä järin koulutettuja, kun taas yhtiöt tarvitsevat korkeasti koulutettua työvoimaa”, Chichava sanoo.

Hän loisikin ohjelmia, joissa paikalliset nuoret olisivat osa tuotantoketjua

esimerkiksi sähköasentajina tai putkimiehinä. Sekin toki vaatisi koulutusta.

Focade-järjestön Frederico João on puolestaan pohtinut kehitysjärjestönsään Dimongossa, miten yhtiöiden maksamat 2,75 prosentin osuudet hyödyttäisivät nykyistä paremmin paikallisyhteisöjä. Yksi tapa olisi perustaa yhteisöihin mikropankkeja, jotka hallinnoisivat yhtiöiltä tulevia rahoja. Niitä taas käytettäisiin paikalliseen yritystoimintaan tai muihin yhteisöjen itse päättämiin sijoituksiin.

”Tällöin ihmiset ymmärtäisivät, että nämä rahat tulevat kaivannaisteollisuudelta”, João sanoo.

”On nimittäin mahdollista, että jonain päivänä kaasu- ja kaivosyhtiöt lähtevät ja meille jää vain kuopat ja saasteet.”

Sérgio Chicava muuttaisi kokonaan tavan hallita Mosambikia.

”Frelimo johtaa maata kuin se olisi puolue-eliitin koti ja piha. Ei ole toivoa, jos käytäntö ei muutu”, hän sanoo.

”Me tarvitsemme voimakkaita instituutioita ja itsenäisen oikeuslaitoksen. Silloin valtuopuole ei johtaisi oikeuslaitosta, vaan joutuisi noudattamaan sääntöjä.” •



Tutkimusjohtaja Sérgio Chichavan mielestä Mosambikin pohjoisosia riivaava konflikti loppuisi nopeasti, jos paikalliset ihmiset kokisivat saavansa oman osansa rikkauksista, jotka sijaitsevat heidän maansa alla.

Kajo Kejin kaupungin lähikylissä naiset kasvattavat kassavaa, kaalia, paprikaa ja tomaattia, jonka he poimivat raakana ja myyvät sitten torilla. Viljelymenestys houkuttelee yhä uusia naisia paluumuuttamaan entisille kotiseuduilleen rajan takaa Ugandasta.

PALAAJAT

Etelä-Sudanissa vuosikymmeniä jatkunut konflikti on pakottanut nelisen miljoonaa ihmistä etsimään suojaa niin maan sisältä kuin naapurimaistakin. Nyt joukko naisia on päättänyt palata kotiseuduilleen jälleenrakentamaan elämäänsä. He ovat perustaneet maatalousosuuskuntia Kajo Kejin kaupungin liepeille maan eteläosassa lähellä Ugandan rajaa.



Naisviljelijöiden yhteisö on laajentunut viime vuosina paikallisen Titi Foundation -järjestön tuella. Etelä-Sudanin eteläosissa viljelyalan kasvattaminen on varsin helppoa, koska vapaata maata on reilusti tarjolla naisillekin.



Kun Yango Busi, 49, palasi pakolaisuosiensa jälkeen Ugandasta kotiseudulleen, jäljellä ei ollut mitään. Uusi elämä käynnistyi, kun Titi Foundation jakoi siemeniä, työkaluja ja viljelyssä tarvittavaa tietotaitoa. Nyt yksinhuoltajaäiti asuu kassavapeltojen ympäröimässä talossaan viiden lapsensa ja kolmen lapsenlapsensa kanssa. "Mietin usein, mitä minusta olisi voinut tulla, jos olisin saanut käydä koulua. Nyt keskityn laajentamaan viljelyksiäni, jotta voin kouluttaa kaikki lapseni", Busi sanoo.

Valtaosa Kajo Kejin viljelijöistä on yksinhuoltajaitejä. Osa naisista menetti aviopuolisonsa sodassa, osan heistä aviomies hylkäsi joko lähtiessään muualle töihin tai muuten vain. Kulkiessaan pellolle naiset laulavat maasta ja sen siunauksellisuudesta.



Margaret Saima Duku, 55, menetti sodassa lähes kaiken muun paitsi henkensä. Pakolaisuudet Ugandassa olivat rankkoja, ja hän ikävöi kotiin. Nyt hän on palannut vanhalle kotiseudulleen ja kasvattaa muiden naisten kanssa kassavaa, tomaattia, kaalia ja paprikaa. Viljelymenestys auttaa häntä kouluttamaan lapsensa.

Mary Dudu, 55, johtaa 25 naisen viljelijäryhmää kotikylässään Kajo Kajin kaupungin ulkopuolella. Hän ohjaa nuoria tyttöjä ja naisia työskentelemään kurinalaisesti, kunnioittamaan vanhempia ja asettamaan elämässä tavoitteita. ”Yhdessäolo lievittää stressiä ja pahoja muistoja sodan ajalta”, Dudu sanoo.



Margaret Bonsuk, 50, ei ole koskaan käynyt koulua ja siksi päättänyt kouluttaa kaikki yhdeksän lastaan. Pakolaisuusien jälkeen paluu entiseen kotikylään ei ole ollut helppoa, mutta ryhmän tuki auttaa. "Yksin ei saavuta paljoakaan, kun taas yhteisössä on voimaa. En pelkää enää sotaa", Bonsuk sanoo.

Englannin kielestä toimittanut Tiina Kirkas.

ISOSSA KUVASSA

Kehitystyössä tärkeintä on nähdä systeemi eli ymmärtää kokonaisuus, Rilli Lappalainen sanoo. Siitä kestävässä kehityksessä on pitkälti kysymys.

Onko Rilli Lappalainen nainen vai mies? Kysymys on *Vauva*-lehden keskustelupalstalta, jossa käsitellään lähes kaikkea maan ja taivaan väliltä. Rilli Lappalainen hymähtää. "Ei ole totta. Eikö ihmisillä ole muuta pohdittavaa?"

Ajatuskin hirvittää Lappalaista. Hänestä kysymys vahvistaa stereotypiaa ihmisestä. Sitä, että on olemassa tietyt konservatiiviset nimet ja sukupuolet. Stereotyyppiä kaventavat kuvaa maailmasta, vaikka pitäisi uskaltaa katsoa laajemmin "laatikon ulkopuolelle".

Sen jälkeen hän kertoo, että Rilliksi häntä alettiin kutsua alakoulun kolmannella luokalla, jolloin hän sai silmälasit. Rilli tuntui oitis omalta nimeltä, ja ristimänimi jäi.

"Ja sitä en edes kerro", Lappalainen toteaa.

Hän työskentelee kestävä kehityksen johtajana Fingossa, suomalaisten kehitysjärjestöjen kattojärjestössä, ja on viimeisiä päiviä työpaikallaan Helsingin Sörnäisissä. Sieltä hän siirtyi vt. toiminnanjohtajaksi Demo Finlandiin, eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestöön.

"Mutta vain seitsemäksi kuukaudeksi", hän korostaa.

"Ja siksi, että Demo on poliittisten puolueiden omistama taho, se on valtavan mielenkiintoinen."

Ajurina kestävyys

Seitsemäntoista vuotta pääsihteerinä Kehyksessä, kehitysjärjestöjen EU-yhdistyksessä, ja sieltä Fingoon kestävä kehityksen asiantuntijaksi vuonna 2018.

"Kestävä kehitys on aina ollut ajurini."

Sen Rilli Lappalainen toteaa ykskantaan. Jatkaa, että kestävyys juurtui hänen ajattelutavakseen jo polvenkorkuisena. Kotona korostettiin, ettei ihminen voi elää niin, että tuhoaa ympäristöä. Pitää ajatella muita kuin itseään, huolehtia luonnosta ja toisista ihmisistä.

"Ketään ei jätetä", hän tiivistää.

Tuo lapsuuden periaate toistuu myös Agenda 2030:ssä, YK:n kestävä kehityksen tavoiteohjelmassa. Lappalainen selittää, että onhan ihmisten yritettävä elää yhdessä ja toimia yhteisen hyvän puolesta, kuten tehdä kestäviä päätöksiä.

Siis olla aktiivinen kansalainen.

Fingossa Lappalainen on pyrkinyt vaikuttamaan maailmanlaajuisiin rakenteisiin, jotta niistä tulisi oikeudenmukaisempia. Esimerkiksi hän ottaa Agenda 2030:n. Hän oli neuvottelemassa sen koulutustavoitteeseen alatavoitetta 4.7., joka ottaa ensi kertaa huomioon tietojen ja taitojen oppimisen muuallakin kuin oppilaitoksessa.

"Elinikäistä oppimista. Voi vaikka oppia mediasta, tai kaveri opettaa", hän selittää.

"Näin osaa käsitellä paremmin uusia asioita, tehdä fiksuja päätöksiä. Oppiminen ei ole kiinni



Rilli Lappalainen, 58

Koulutus Yhteiskuntatieteiden maisteri Tampereen yliopistosta vuonna 2000, rakennusinsinööri Tampereen teknillisestä oppilaitoksesta 1989 ja mallipuu-seppä Hämeenlinnan ammattioppilaitoksesta 1986

Työ Demo Finlandin vt. toiminnanjohtaja maaliskuun 2024 loppuun, jolloin palaa Fingon kestävän kehityksen johtajaksi

Perhe Täysi-ikäinen tytär ja 16-vuotias poika

Harrastukset Vaeltaminen, geokätköily ja yhteiskunnallinen keskustelu



rahasta, ja se on tärkeää myös mielenterveydelle. Kansalaisjärjestöt tukevat informaalia oppimista, jotta kaikilla olisi mahdollisuus osallistua yhteiskunnan toimintaan.”

Järjestöaktiiviksi

Isä oli rakennusinsinööri, äiti ompelija. Kotona Tampereen ydinkeskustassa ”tehtiin aina jotain käsillä”, joten oli luontevaa, että Rilli Lappalainen opiskeli puusepäksi.

”Mallipuusepäksi. Se on tarkempaa kuin puusepän työ.”

Sen jälkeen hän opiskeli rakennusinsinööriksi.

Kaiken tuon rinnalla oli partio, rakas harrastus, joka vei hänet kehitysmaihin. Ensin Sambiaan Suomen Partiolaisten kehitysprojektiin, ja sitten Nepaliin, jossa korjattiin luonnonmullistuksen vaurioita. Senegalissa hän työskenteli hankekoordinaattorina.

Noina vuosina selvisi, ettei insinööriys ollut ”hänen juttunsa”.

”Olen superkiitollinen siitä, että olen elänyt eri maailmoissa. Insinööriajattelusta on hyötyä, se on järjellinen tapa ajatella. Pitää myös ymmärtää iso kuva. Joku sanoi, että näen maailman ekosysteeminä ja ymmärrän, miten erilaiset ihmiset toimivat.”

Ja siitä on ollut hyötyä, Lappalainen lisää.

Hän ryhtyi opiskelemaan kansainvälistä politiikkaa Tampereen yliopistossa. Opinnot jatkuivat ”pitkään”, sillä järjestötyö vei mukanaan. Suomen Partiolaisista hän siirtyi CIMOon (Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus), ja sieltä Taksvärkkiin.

”CIMOssa tutustuin EU-kuvioihin”, hän toteaa.

”Kun Suomi liittyi Euroopan unioniin, kehitysjärjestöissä alettiin miettiä, että yhteinen EU-yhdistys olisi hyvä. Käynnistelin sitä yksin, join kahvia varmaan sadassa järjestössä.”

Ääni kuuluville

Vuonna 2002 syntyi Kehys, joka selvitti, millaista EU:n kehityspolitiikka on ja miten Suomen tulisi siihen suhtautua. Rilli Lappalainen valittiin odotetusti johtoon.

Seuraavana vuonna syntyi CONCORD, eurooppalaisten kehitysjärjestöjen kattojärjestö, joka pyrki vahvistamaan järjestöjen yhteistä ääntä EU:ssa.

Kattojärjestö keskittyi kestävään kehitykseen. Lappalainen johtaa sitä jo toista kolmivuotiskauttaan.

Hänestä järjestöjen vaikutusvalta EU:n kehityspolitiikkaan on kasvanut.

”Lopputulos on sitä parempi, mitä enemmän vuoropuhelua on.”

Kestävän kehityksen tavoitteet etenivät hyvin, kunnes tuli koronaviruspandemia, ja tavoitteet

”Mulla on jonkinlainen aatteen palo ja sisäinen draivi siihen, että maailma pitää jättää parempana paikkana kuin se oli, kun tänne tulin.”

ottivat kaksikymmentä vuotta takapakkia. Muitakin syitä on, Lappalainen sanoo. Esimerkiksi eriarvoistuminen, valtioiden velkaantuminen, ilmastomuutos ja muuttunut geopolitiikka. Hän toteaa, että Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa palautti etelän ja pohjoisen jaon maailmaan, eivätkä globaalit yhteistyöfoorumit voi toimia täysipainoisesti.

”Rajoitukset ovat lisääntyneet, demokratia kaventunut.”

Lappalainen ei halua kuitenkaan antaa periksi, sillä kestävät elämäntavat ja ratkaisut ovat kansainvälisen yhteisön paras pelastusrenkas.

”Kestävän kehityksen tavoitteet vaativat pitkäjänteistä yhteistyötä. Olemme puolivälissä tavoitteita, ja nyt näkyy väsymys.”

Siksi vaikuttajatyötä tarvitaan enemmän kuin koskaan, Lappalainen toteaa.

”Työn avain on se, että tuntee paljon ihmisiä ympäri maailmaa ja ymmärtää, miten EU:n ja YK:n kaltaiset järjestelmät toimivat. Silloin tietää, mitkä ihmisten roolit ovat. Pystyn puhumaan niin, että asiani kiinnostaa ja tiedän, kenelle mistäkin asiasta pitää soittaa. Mutta suhdeverkostoa ei voi vain nyhtää, sitä pitää myös hoitaa. Muita kannattaa auttaa mahdollisimman paljon.”

Vaikuttajatyössä hän sanoo olevansa kuin ”kala vedessä”.

”Haluan saada yhteiskunnallista muutosta aikaiseksi. Mulla on jonkinlainen aatteen palo ja sisäinen draivi siihen, että maailma pitää jättää parempana paikkana kuin se oli, kun tänne tulin.”

Systeeminen muutos

Valkokankaalla näkyy piirros laatikosta, jossa ihmiset katsovat fläppitaululta esitelmää. Yksi avaa laatikon oven, katsoo ulos maailman sekavuutta ja sanoo: ”Tota...”

Piirroskuva esittelee Rilli Lappalainen. Menossa on vuosittainen perehdytyspäivä Suomen kestävän kehityksen toimikunnan nuorten toimintaryhmälle. Lappalainen on yksi vakiopuhujista, ja itsensä hän esitteli nuorille aikuisille ”kestävän kehityksen veteraanina”.

Esityksen aihe on sama kuin viime vuonnakin: Kestävyys ja systeemisyyt.

”Systeemi on kokonaisuuden ymmärtämistä, kykyä nähdä useita asioita yhtä aikaa. Näkeekö metsää puilta? Ei riitä, että keskittyy havunneula-

siin, vaan näkee edes oksan. Mutta sekään ei riitä, sillä puu on osa systeemiä, osa metsää, jossa on muita kasveja.”

Nuoret kuuntelevat. Lappalainen jatkaa.

”Olennaista on nähdä kokonaisuus, jotta voi ymmärtää intressit taustalla ja dynamiikan, miten asioita viedään eteenpäin. Siitä kestävässä kehityksessä on pitkälti kysymys.”

Esimerkkinä voi käyttää myös kehityshankkeita, joita Lappalainen kutsuu ”insinööritaidon mestarinäytteiksi”. Kun hanketta suunnitellaan, asioiden odotetaan etenevän lineaarisesti. Mutta niin harvoin käy, sillä oikea elämä on ”tapahtumien sekasotkua”.

Siksi johtajatuksen kehitystyössä on oltava kirkas.

Mutta Lappalaisen mielestä sekään ei riitä.

Hänestä hanke- ja ohjelmatasolta on noustava yhteiskunnan tasolle, jotta pystyy ymmärtämään kokonaisuuden.

Kestävä elämä

Rilli Lappalainen yrittää elää oppiensä mukaisesti. Hän käyttää joukkoliikennettä, kierrättää ja kompensoi jokaisen lentomatkinsa, oli kyse sitten työstä tai lomasta.

Autoa hänellä ei ole.

”Enkä ole vegaani. Yritän kyllä välttää lihan-syöntiä.”

Maailman tulevaisuus saa hänet mietteliääksi. Muutaman vuosikymmenen päästä Aasia ja Afrikka voimistuvat taloudellisesti ja väkimäärältään. Miten Eurooppa pärjää? Nationalismi on kasvussa, omat tarpeet kiinnostavat. Se on lyhyt tie, Lappalainen sanoo.

”Ihmiset ovat riippuvaisia toisistaan. On löydettävä tavat toimia yhdessä, se on fakta, ja toivon, että se olisi ajuri poliittisten päättäjien toimille.”

Siihen Lappalainen voi vaikuttaa uudessa pestissään.

Nettisivujensa mukaan Demo Finland edistää demokratiaa ”tukemalla puolueiden osaamista ja puoluerajat ylittävää yhteistyötä” ja tavoittelee ”maailmaa, jossa kaikilla ihmisillä on mahdollisuus osallistua demokraattiseen päätöksentekoon”.

Ja sehän on edellytys myös kestäväälle kehitykselle, joka on viitoittanut Lappalaisen elämää. •

Artikeln finns på svenska på [Kehitys – Utvecklings webbplats](#) [kehityslehti.fi](#).

Koulutus nostaa Nepalia köyhyydestä

Nepalissa lähes kaikki lapset käyvät jo koulua, mutta opetuksen laadussa on vielä parantamisen varaa. Suomen pitkäaikainen tuki auttaa ratkomaan ongelmaa.

Viime vuosikymmeninä 30 miljoonan asukkaan Nepalia ovat koetelleet repivä sisällissota ja tuhoisa maanjäristys. Etelä-Aasian valtio on selvinnyt takaiskuista ja ottanut kehityksessään isoja askelia. Olojen vakautumisesta ja talouden kohenemisesta kertoo se, että Nepal on nousemassa vähiten kehittyneiden valtioiden joukosta keskituloiseksi maaksi.

”Koulutuksen pitkäjänteisellä kehittämisellä on ollut tässä iso merkitys”, erityisasiantuntija **Tuovi Leppänen** Suomen Nepal-suurlähetystöstä sanoo.

Maan hallituksen tilastojen mukaan lähes jokainen nepalilaislapsi aloittaa perusopetuksessa, joka on valtion kouluissa maksutonta. Oppilaista tyttöjä ja poikia on yhtä paljon.

”Yhteiskunnallisen kehityksen ohella luku- ja laskutaidon kaltaisten perusasioiden oppiminen on jokaiselle lapselle henkilökohtaisesti iso asia”, Leppänen muistuttaa.

Tuki tuottaa tulosta

Suomi on tukenut Nepal opetusalaan vuodesta 1999.

”Tuemme Nepal hallintoa kehittämään koulutusjärjestelmäänsä. Hyvät tulokset perustuvat pitkäaikaiseen yhteistyöhön, jossa on hyödynnetty



Suomi tukee Nepal kansallista koulutusohjelmaa noin 20 miljoonalla eurolla vuosina 2022–2026. Kuvassa oppilaita Latanaithin yläkoulussa Marman kaupungissa Kaukolännessä.

menneinä vuosina tehtyä työtä”, Tuovi Leppänen sanoo.

Suomi tukee Nepal kansallista koulutusohjelmaa noin 20 miljoonalla eurolla vuosina 2022–2026. Valtaosa summasta on niin sanottua budjettitukea, jonka käytöstä Nepal opetusministeriö raportoi säännöllisesti.

Tuella kehitetään muun muassa opetusmenetelmiä ja valtakunnallisia opetussuunnitelmia. Suomalaiset asian tuntijat ovat myös analysoineet opetuksen laatua ja sisällöllisiä puutteita.

”Suomalaiset ovat kehittäneet esimerkiksi oppimistulosten arviointia. Nepalissa on otettu käyttöön malli, joka

pohjaa kansainväliseen Pisa-tutkimukseen”, kertoo erityisneuvonantaja **Indra Gurung** Suomen Nepal-suurlähetystöstä.

Suomi rahoittaa myös opettajien perus- ja täydennyskoulutusta. Sille on kysyntää, sillä Nepalissa opettajien ammatillinen osaaminen on puutteellista. He eivät esimerkiksi tunne lapsikeskeisiä opetusmenetelmiä.

”Oppiminen on ulkooppimista. Hyvät oppilaat osaavat toistaa pitkät pätkät opettajan puhetta edelliseltä päivältä. He eivät kuitenkaan sisäistä opetettuja asioita”, Tuovi Leppänen toteaa.

Tuessaan Suomi painottaa inklusiivisuutta eli jokaisen lapsen oikeutta saada opetusta. Nepalissa tämä koskee eri väestöryhmiä ja vammaisia henkilöitä.

Samalla Suomi jakaa hyviä kokemuksiaan ilmiöpohjaisesta oppimisesta. Siinä yksittäisten kouluaineiden sijaan käsiteltäviä aiheita lähestytään erilaisin tutkivan oppimisen keinoin.

Opetusta vähemmistökielillä

Tuessaan Suomi painottaa inklusiivisuutta eli jokaisen lapsen oikeutta saada opetusta. Nepalissa tämä koskee eri väestöryhmiä ja vammaisia henkilöitä.

Etenkin maaseudulla kastittomien ja etnisten vähemmistöjen koulunkäynti on valtaväestöä harvinaisempaa. Köyhimmässä perheissä lapset keskeyttävät usein koulunsa, koska he joutuvat tekemään työtä. Tytöt taas naitetaan nuorina.

Oppimistulokset jäävät heikoiksi myös siksi, että opetusta ja oppikirjoja

on tarjolla vain nepalin kielellä, vaikka iso osa oppilaista on vähemmistökielten puhujia.

Nepalin vuonna 2015 säädetyin perustuslain mukaan kaikilla lapsilla on oikeus saada opetusta äidinkielellään. Oikeuden toteutuminen on haasteellista, sillä maassa puhutaan yli sataa kieltä.

”Hallitus on aloittanut opetussuunnitelman mukaisesti kehittämään opetusta ja oppikirjoja 29 kielellä”, Indra Gurung kertoo.

Kunnat vastuuseen kouluista

Perustuslaki takaa Nepal eri osille laajan itsemääräämisoikeuden. Se tarkoittaa muutoksia koulutusjärjestelmässä, kun kunnat ja maakunnat saavat lisää vastuuta.

”Kunnat ovat saaneet aiempaa enemmän päätösvaltaa ja ovat nyt sitoutuneita kehittämään koulujaan. Lainsäädännön ja koulujen tarvitseman rahoituksen selkeyttäminen on kuitenkin vielä kesken. Rahoitus on yksi suurimmista haasteista”, Indra Gurung kertoo.

Välittömin haaste liittyy kuitenkin koronaviruspandemiaan, jonka aikana Nepal koulut olivat suljettuina lähes kaksi vuotta.

Tuovi Leppänen mukaan nyt tehdään töitä, jotta oppilaat palaisivat kouluihin.

”Paikallistasolla se tarkoittaa, että koteja kierretään ovelta ovelle ja selvitetään, ovatko lapset koulussa vai eivät. Myös pandemian aikana syntyneitä oppimisvajetta pitäisi kuroa umpeen.”

LÄHES KAIKKI LAPSET PÄÄSEVÄT KOULUUN NEPALISSA

Koulutukseen osallistumisaste luokilla 1.–5.

2001: 81,1% 2021: 96,9%

Lukutaitoisten osuus yli viisivuotiaasta väestöstä

2001: 54,1% 2021: 76,2%

Valtion kouluja vuonna 2021

28 941



5,3 milj. joissa oppilaita

LÄHDE: NEPALIN HALLITUS



”Olen onnellinen mies”

Kairon kupeessa Wissa Wassefin taidekeskuksen mattokutomossa syntyy uniikkeja taideteoksia. Ali Selim on kutonut gobeliineja eli seinävaatteita jo 66 vuotta.

Hiekanväriset rakennukset luovat puutarhan vehreydelle ja kukkaloistolle aavikkomaisen kontrastin. Egyptin pääkaupungin Kairon kupeessa Harraneyan kylässä aavikko ei ole kaukana. Egyptiläisarkkitehti **Ramses Wissa Wassefin** suunnittelemat rakennukset ovat jääneet ympärillä kohoavien kerrostalojen puristuksiin. Täällä on kudottu jo seitsemän vuosikymmentä. Eikä mitä tahansa mattoja, vaan ainutlaatuisia taideteoksia, joiden malli on vain kutojan mielessä.

”Siskoni oli täällä kutojana. Leikin usein puutarhassa ja katsoin kutojien työtä. Pyysin päästä mukaan, mutta paikkoja ei ollut vapaana”, **Ali Selim**, 80, muistelee.

Hän teki alle kymmenvuotiaana itselleen alkeelliset kangaspuut ja keräsi kutomosta jätelankoja, joista kutoi pienen tekeleen ja vei sen taidekeskukseen.

”Pääsin aloittamaan kutomossa yhdeksänvuotiaana vuonna 1957. Ramses Wissa Wassef oli ainutlaatuinen mies: hän uskoi, että kaikissa ihmisissä on luovuutta”, Selim kertoo.

Kukkia, lintuja ja kotieläimiä

Ali Selimin kangaspuissa on aluillaan gobeliini, jossa hehkuu kukkia.

”Olen tehnyt aavikko- ja keidasmaismaisia sekä paljon kotoisia eläinaiheita”, Selim kertoo.

Hän on ollut esittelemässä työskentelytekniikkaansa taidekeskuksen näyttelyissä eri puolilla maailmaa. Suurin osa Selimin töistä on myyty maailmalle yksityisiin tai julkisiin kokoelmiin. Pieni osa töistä on säilytetty taidekeskuksen museossa.

”Teen tätä niin kauan kun nautin työstäni. Olen pystynyt rakentamaan oman talon ja kouluttamaan lapseni, vaikka koulua olen käynyt vain kuusi vuotta. Olen onnellinen mies”, Selim sanoo.

Taidekeskuksessa työskentelee reilu parikymmentä kutojaa, joista osa kutoo gobeliineja villan sijaan puuvillalangasta. Kaksi tekee batiikkitoita.

Ramses Wissa Wassef kuoli vuonna 1974. Hänen työtään jatkavat hänen tyttärensä **Suzanne** ja **Yoanna Wissa Wassef** puolisoineen.



Wissa Wassefin taidekeskuksen gobeliinit ovat tekijöidensä ainutkertaisia teoksia. Kuvassa Ali Selimin Keidas.

”Aloitin kutojien ohjaamisen vuonna 1973. Opiskelin yliopistossa psykologiaa ja yhteiskuntatieteitä, mutta päädyin tekemään keramiikkaa, koska isä sanoi, että minun pitää hankkia oma toimeentuloni”, kertoo Suzanne Wissa Wassef.

Töistä kunnan palkka

Suzanne Wissa Wassef jakaa isänsä ajatuksen siitä, että jokaisesta ihmisestä löytyy luovuutta, kun sille antaa tilaisuuden.

”Meillä kutojat ovat saaneet opetella rauhassa ja löytää ajan kanssa oman tyylinsä. Lähes ainoa sääntö on se, että valmiista mallista ei saa kutoa: me teemme täällä taidetta, emme kopioita.”

Valmiiden töiden hinnat liikkuvat sadoissa, jopa tuhansissa euroissa. Tekijät saavat työstään palkan, joka on noin kolmannes työn myyntihinnasta.

”Kutoja saa palkkansa heti, kun työ valmistuu. Osan töistä myymme, osa jää omiin kokoelmiimme.”

Kutojat saavat tulla taidekeskukseen kutomaan oman aikataulunsa mukaan. Työ on hidasta: esimerkiksi metrin korkuisen ja 1,3 metriä leveän gobeliinin valmistamiseen kuluu keskimäärin kahdesta kolmeen kuukautta.

”Värjäämme kaikki langat itse. Suurimman osan väreistä kasvatamme omassa puutarhassamme. Ainoastaan

sinisävyisen indigon ostamme, koska täällä maaperä on liian suolainen indigokasvin kasvattamiseen”, Suzanne Wissa Wassef kertoo.

Kristityt ja muslimit yhdessä

Wissa Wassefit ovat ortodoksikristittyjä, joita on kymmenisen prosenttia Egyptin noin 110 miljoonasta asukkaasta.

”Lähes kaikki kutojamme ovat muslimeja. Uskonto ei ole koskaan ollut ongelma”, Suzanne Wissa Wassef kertoo. Hänelle tulee mieleen ainoastaan yksi uskontoon liittyvä konflikti.

”Kutsun kutojat aina kotiimme kristittyjen juhla-aikoina, etenkin jouluna ja pääsiäisenä. Uskon, että olemme kuin yhtä suurta perhettä. Kaikki ovat aina tulleet, paitsi kerran kaksi nuorta miestä koki, etteivät he voi tulla kristittyyn kotiin.”

Ristiriidasta keskusteltiin, ja lopulta asia ratkesi miesten anteeksipyyntöön.

Ramses Wissa Wassef rakasti historiaa.

”Isä kertoi usein faaraoista ja siitä, miten muinoin tehtiin lähes ihmeitä ilman teknologiaa. Taidekeskuksemme työ on osoitus siitä, että ihmiset ovat yhä edelleen täynnä energiaa. Heillä on mahdollisuuksia mihin vain, kunhan he saavat toteuttaa luovuuttaan vapaasti”, Suzanne Wissa Wassef sanoo. •

Kirja

Kun suomalainen kansalaisyhteiskunta menestyi meillä ja muualla

Kirjailija ja konkariaktivisti **Risto Isomäki** aikuis-tui kylmän sodan aikana 1980-luvulla, jolloin nuoret eivät vielä murehtineet ilmastomuutosta ja sen seurauksia vaan ydinsodan uhkaa ja niin sanottua väestöräjähdyttä. Asevarustelulle Isomäki ei kokenut voivansa tehdä paljoakaan, joten hän keskittyi väestökysymyksiin. Tavoite oli lisätä ehkäisyvälineiden tarjontaa sekä alentaa imeväis- ja lapsikuolleisuutta globaalissa etelässä:

vanhemmat hankkisivat vähemmän lapsia, jos he voisivat luottaa jälkeläistensä eloonjäämiseen.

”Päätin, että asettaisin etusijalle ongelmat ja asiat, joiden takia kuoli joka vuosi vähintään miljoona ihmistä ennenaikaisesti”, Isomäki kertoo kirjassaan *Maailmanparantajan muistelmat*.

Tämä mittatikka ohjasi hänet mukaan 1980-luvun alussa muun muassa Prosenttiliikkeeseen, kansainväliseen Nestlé-boikottiin, Terveyttä enemmistölle -kampanjaan ja tupakan mainontaa rajoittavaan työhön.

Toisin kuin kirjan otsikko voisi antaa ymmärtää, kyse ei ole Isomäen elämäkerrasta vaan ”globaalisti suuntautuneen suomalaisen kansalaisyhteiskunnan ensimmäisestä kultakaudesta” vuosina 1979–2004. Se käynnistyi juuri Prosenttiliikkeestä, joka kokosi suomalaisia vaatimaan kehitysyhteistyömäärärahojen nostoa 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Ajanjakso päättyi Intian Mumbaissa järjestettyyn Maailman yhteiskuntafoorumiin (World Social Forum).

Noina vuosina suomalaiset kansalaisjärjestöt olivat aloitteellisia globaalissa etelässä ja toteuttivat monia merkityksellisiä hankkeita paikallisten kansalaisliikkeiden kanssa. Vastaavasti yhteistyö Suomen valtion kanssa toimi jouhevasti: järjestöjen omat ehdotukset saivat rahoitusta, ”kunhan ne olivat riittävän hyviä”, Isomäki kirjoittaa.

Toisin on nyt, kun kansalaisjärjestöt saavat tukea lähinnä hankkeisiin,

Järjestöjen vaikuttamistyö on tärkeää, mutta yhtä olennaista on laajentaa kannatuspohjaansa eli tavoittaa alati uusia ihmisiä – myös niitä, jotka ajattelevat toisin.

jotka täyttävät Euroopan unionin sanelemat ehdot. Isomäen mukaan EU muun muassa vaatii hankkeilta tarkkaa ennakkosuunnitelmaa tavoitteista ja tuloksista.

”Maailma ei kuitenkaan toimi näin. Maailma toimii kaaosperiaatteella.”

Isomäki on muutoinkin huolissaan kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Järjestöjen vaikuttamistyö on tärkeää, mutta yhtä olennaista on laajentaa kannatuspohjaansa eli tavoittaa alati uusia ihmisiä – myös niitä, jotka ajattelevat toisin.

”Käytämme kaiken aikamme ja energiamme saarnaamiseen valmiiksi käännetyille, vaikka hyvin tiedämme, ettei siitä ole mitään varsinaista hyötyä.”

Isomäki kehottaakin kansalaisjärjestöjä ja -liikkeitä palaamaan juurilleen eli hakeutumaan ”sinne, missä kaikki jännittävä ja uutta luova aina tapahtuu”.



Risto Isomäki.
MAAILMANPARANTAJAN MUISTEMAT.
INTO, 2023.

Kirja

Kiertotalous pelastaa maailman

NÄINÄ maailman aikoina helpointa olisi ennustaa maapalolle ja myös ihmiskunnalle yhä vain synkkenevää tulevaisuutta: ilmasto lämpenee kiihtyvää vauhtia, elonkirjo kiihtuu, digitalisaatio ja tekoäly vievät viimeisetkin työpaikat.

Dystopian sijaan viestinnän asiantuntija **Pasi Nokelainen** tarjoaa kuitenkin kirjassaan *Maailmanloppu peruttu* ratkaisuja, joilla eläminen rajallisten resurssien maailmassa on vastaisuudessakin jotakuinkin siedettävää. Hänen mielestään tärkeintä ja kiireellisintä on siirtyä kiertotalouteen, jossa materiaaleja hyödynnetään kestävästi ja mahdollisimman pitkään.

Esimerkiksi tekstiiliteollisuuden aiheuttamat ilmastopäästöt laskisivat globaalisti 44 prosenttia pelkästään sillä, että vaatteita käytettäisiin kaksi kertaa pidempään kuin nykyisin, Nokelainen kirjoittaa.

Hän huomauttaa, että kiertotaloudessa kuluttamisesta ei tarvitse kokonaan luopua, koska se perustuu jakamiseen, uudelleenkäyttöön, uudelleentalustukseen ja kierrätykseen: harvemmin tarvittavia vaatteita voi vuokrata, mikä säästää raaka-aineita ja kotien kaappitilaa sekä työllistää palvelualaa. Yhteiskäyttöautot ja -tilat vähentävät rakentamistarvetta. Elektroniikan kierrätys auttaa hyödyntämään

kertaalleen maaperästä kaivettuja arvokkaita metalleja uusissa laitteissa.

Esimerkkejä on lukuisia.

Kaikki tämä tietenkin edellyttää, että vaatteet, tavarat ja rakennukset suunnitellaan ja valmistetaan alun perinkin korjattaviksi ja kierrätettäviksi.

Nokelainen muistuttaa, että kiertotalouteen siirtymisen edellyttää ennen kaikkea asennemuutosta ja toimia kaikilla yhteiskunnan tasoilla.

Maailmanloppu peruttu koostuu seitsemästä teemaosiesta, joihin Nokelainen johdattaa seuraamalla nelihenkisen perheen elämää Helsingin Lauttasaareissa vuonna 2038. Laajasti taustoitettuja teemoja ovat pukeutuminen, energia, liikkuminen, ruoka, rakentaminen, sosiaalinen todellisuus ja talous.

Pasi Nokelainen on toiminut Kehitys – Utveckling -lehden päätoimittajana vuosina 2013–2019.



Pasi Nokelainen.
MAAILMANLOPPU PERUTTU.
SEITSEMÄN VÄITETTÄ
KIERTOTALOUDESTA.
GUMMERUS, 2023.

Dokumentti

Lasten sanoin Afganistanista

ŠUKRIA JA AREZO ovat yhdeksänvuotiaita ystävyksiä Afganistanin pääkaupungissa Kabulissa. Päivisin tytöt lankkaavat kadulla miesten kenkiä, koska kotona on nälkä eivätkä talibanit salli heidän yksinhuoltajajäideilleen työntekoa. Isät olivat entisen hallinnon sotilaita, joista toinen kuoli ja toinen katosi.

Tytöt kävisivät mielellään koulua, jos se vain olisi mahdollista.

”Ei kukaan halua pois koulusta kadulle raatamaan”, Šukria toteaa **Marcel Mettelsiefenin** ja **Jordan Bryonin** ohjaamassa dokumentissa *Afganistanin lasten elämä*.

Kahdeksanvuotias **Abdullah** sitä vastoin käy uskonnollista koulua *madrasaa*, jossa hän

oppii lukemaan Koraania arabiaksi. Talibanpäällikön poikana hän viettää myös paljon aikaa muiden uskonsotureiden matkassa maastopuvussa ja ase olkapäällä.

Samalla hän omaksuu miehiset näemykset naisista.

”Jos nainen peittää vain hiukset, meitä kohtaa onnettomuus. Huivin alla voi tapahtua vaikka mitä hyökkäyksiä. Siksi *hijab* on paras”, hän miettii.

Abdullahin paras ystävä **Eshanullah** ei käy koulua, koska hänen isällään ei ole varaa kustantaa pojalleen ainakaan laadukasta opetusta. Eshanullah kuitenkin tietää, että koulussa hän saisi valmiuksia ryhtyä lääkäriksi, insinööriksi – tai talibaniksi.

Dokumentti seuraa lasten arkea, pohdintoja ja unelmia läheltä mutta hieno-

tunteisesti. Heidän päivissään on paljon ahdinkoa mutta myös iloa ja naurua: tytöillä miehiltä suojatussa suljetussa pihapiirissä, pojilla naisilta kielletyssä miestilassa.

Lopulta tyttöjen elämä mullistuu, kun Šukria saa tehtäväkseen välittää videolla kadulla työskentelevien lasten tunteita aikuisyleisölle. Kamera avaa hänelle yhdessä Arezon kanssa uuden tavan tarkastella ympäristöään ja vaikuttaa sen muuttamiseksi.

Ja kun tyttöjen koulutie vihdoin aukeaa, kaikki tuntuu olevan mahdollista.

Marcel Mettelsiefen & Jordan Bryon (ohj.).
AFGANISTANIN LASTEN ELÄMÄ.
MOON DOGS, 2022. KATSOTTAVISSA
YLE AREENASSA 31.5.2026 ASTI.

TÄSMÄAPUA

Mikael Ashorn oppi Barbadosella, kuinka avun voi kohdentaa haavoittuville alueille.

”LYHYITÄ komennuksia Etelä-Afrikassa, Palestiinassa, Fidžillä, Kambodžassa. Olin valmistunut kansainvälisen terveystieteen maisteriksi ja tuntui, ettei pitkäaikaista työtä löytynyt. Sitten onnisti. Reitti YK:hon avautui, kun minut valittiin WASH-apulaisasiantuntijaksi (vesi, sanitaatio, hygienia) Nepal Unicefiin. Suurin osa ajastani oli koronaviruspandemiaa. YK:n lastenjärjestö Unicef jakoi saippuota ja ämpäreitä, ohjeisti käsienspesua. Keräsin tietoa avun käytöstä ja avunsaajista raportointia varten.

Pestini Nepalissa kesti kaksi vuotta. Sain vaikuttaa siihen, missä työskentelin kolmannen vuoden, ja ehdotin Unicefin Itä-Karibian toimistoa Barbadosella.

Olin onnekas. Pääsin asiantuntijaksi, jonka erikoisalaa ovat ilmasto, ympäristö ja katastrofien ehkäisy. Lisäksi sain pestin kahdeksi vuodeksi.

ILMASTONMUUTOSTYÖ Itä-Karibian toimistolla oli lapsen kengissä. Ennen minua työtä oli tehnyt yksi konsultti, hänkin vain kaksi vuotta. Aloitin urakan yksin.

Jaoin tomtini neljään alueeseen. Lapsille ja nuorille on jaettava tietoa ilmastonmuutoksesta ja katastrofien ehkäisystä. Heille on annettava mahdollisuus saada äänensä kuuluville ja osallistua keskusteluihin, ja heidät on huomioitava poliittisissa päätöksissä.

Neljäs alue on data, joka liittyy vahvasti väitöskirjaani. Unicef on mukana kokeilussa, jossa kolmelle itsenäiselle saarivaltiolle kehitetään omat riski-indeksinsä, jotka kuvaavat alueellista haavoittuvuutta. Valtiot ovat Dominica, Saint Kitts ja Nevis sekä Antigua ja Barbuda. Alueellisia riski-indeksejä ei vielä ole monta, mutta tällä hetkellä useampikin järjestö yrittää kehittää niitä.



Riski-indeksi saadaan yhdistämällä virallista tietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja sosiaalisesta haavoittuvuudesta, kuten köyhyydestä ja turvaverkoista.

Data on nyt kerätty, ja parhaillaan sitä analysoidaan. Jatkossa maan poliittisten päättäjien ja ilmastotyön rahoittajien on helpompi kohdentaa ennaltaehkäiseviä toimia alueille, joissa on esimerkiksi paljon köyhyyttä ja usein hirmumyrskyjä.

USEIN ilmastonmuutoksesta keskustellaan yhtäällä, katastrofeista toisaalla. Ne on keinotekoisesti erotettu eri ministeriöihin, vaikka ne usein kulkevat käsi kädessä. Opin, kuinka tärkeää on yhdistää ne.

Pestiäni Barbadosella jatkettiin vielä kolmella kuukaudella, jotta saan siirrettyä tehtäväni eteenpäin.

Tunnen, että olen saanut paljon aikaiseksi.

Ilmastonmuutostyöllä on nykyisin oma yksikkönsä Itä-Karibian toimistolla, ja meitä on siellä jo useita.”

MIKAEL ASHORN, 34

Koulutus Kansainvälisen terveystieteen maisteri Kalifornian San Franciscon yliopistosta vuonna 2014

Työskenteli Apulaisasiantuntijana YK:n lastenjärjestö Unicefin Nepal maatoimistossa ja Etelä-Aasian aluetoimistossa vuosina 2019–2021 sekä Itä-Karibian toimistossa Barbadosella vuosina 2021–2023

Jatkaa Väitöskirjaa, joka mallintaa infektioautien leviämistä tulvien ja hirmumyrskyjen jälkeen etenkin pienissä trooppisissa saarivaltioissa

Lehdistönvapaus on demokratian elinehto



KIANOUSH RAMEZANI on Suomessa asuva iranilainen pilapiirtäjä.

5 kysymystä kehityksestä

Miten hyvin olet selvillä maailman menosta? Osa vastauksista löytyy tästä lehdestä.

TEKSTI ESA SALMINEN

1 MISSÄ SOTILAAT KAAPPASIVAT VALLAN HEINÄKUUSSA 2023?

- a) Nigerissä
- b) Nigeriassa
- c) Etelä-Sudanissa

2 MITÄ MOSAMBIKISTA LÖYTYI VUONNA 2010?

- a) Hiiltä
- b) Uraania
- c) Maakaasua

3 MIKÄ YK-JÄRJESTÖ TUKEE PIENVILJELIJÖITÄ?

- a) IFAD
- b) UNHCR
- c) Unicef

4 MITÄ EU:N GLOBAL GATEWAY -PAKETILLA RAHOITETAAN?

- a) Humanitaarista apua
- b) Infrastruktuurihankkeita
- c) Kulttuurihankkeita

5 MISSÄ VIIME VUONNA KÄYTIIN VERISINTÄ SOTAA?

- a) Ukrainassa
- b) Sudanissa
- c) Etiopiassa

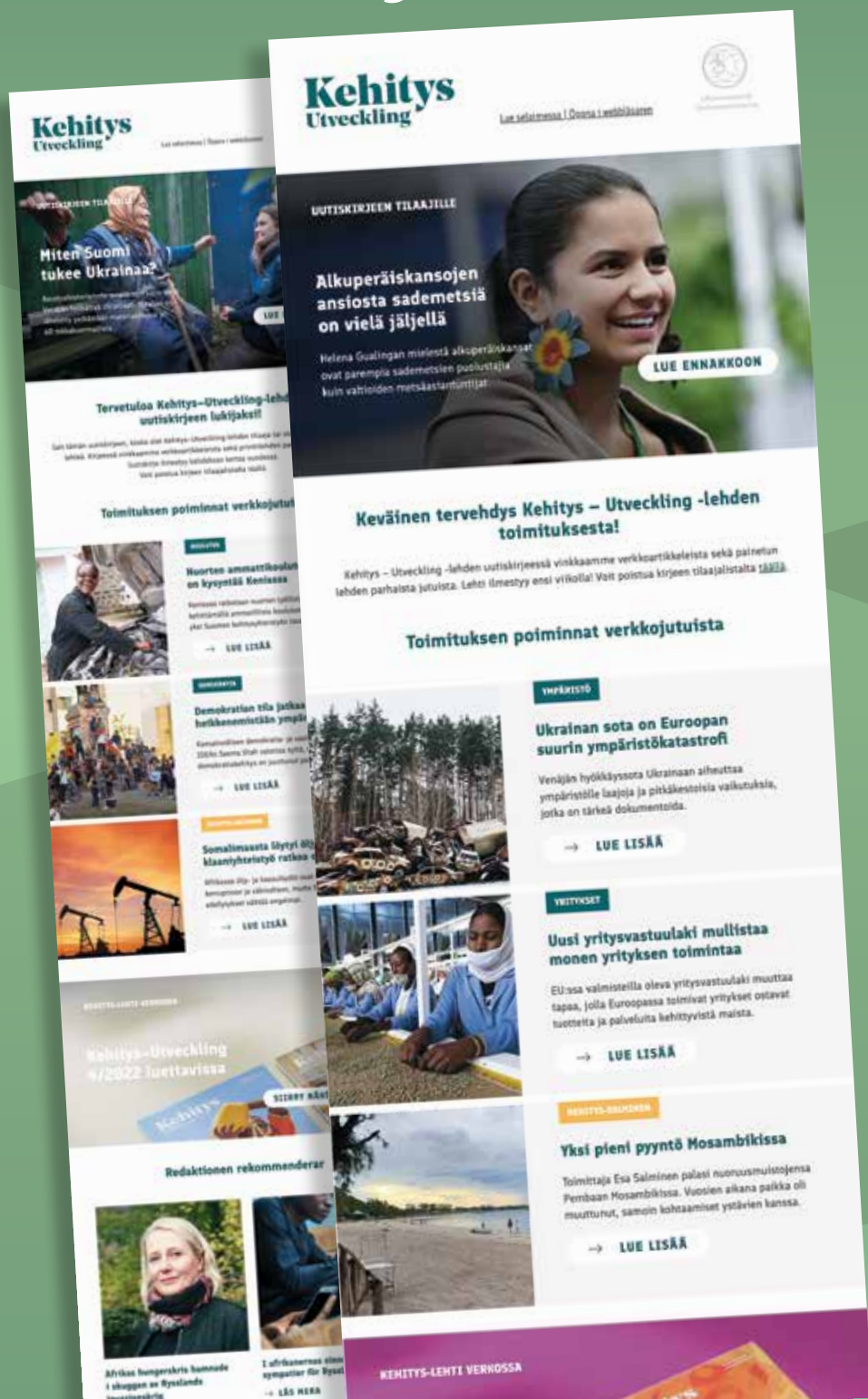
Oikeat vastaukset: 1a, 2c, 3a, 4b, 5c

Joko sinulle tulee

Kehitys – Utveckling

-uutiskirje?

Pysy kartalla
maailman kehityksestä!
Saat vinkit verkkosivujen ja
lehden kiinnostavimmista
jutuista sähköpostiisi
8 kertaa vuodessa.



EN DEL AV
ARTIKLARN
FINNS OCKSÅ
PÅ SVENSKA.

Tilaa uutiskirje:
[Kehityslehti.fi/tilaukset](https://kehityslehti.fi/tilaukset)



Ulkoministeriö
Utrikesministeriet